

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.33.1.2023

**Pani
Bernadeta Kucharska
Dolnośląski Wojewódzki Inspektor
Ochrony Roślin i Nasiennictwa**

Wojewódzki Inspektorat Ochrony
Roślin i Nasiennictwa we Wrocławiu
ul. marsz. J. Piłsudskiego 15-17
50-044 Wrocław

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/038 – „Nadzór Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa nad produkcją i obrotem
materiałem siewnym roślin rolniczych”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa we Wrocławiu ¹ , ul. marsz. J. Piłsudskiego 15-17, 50-044 Wrocław.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bernadeta Kucharska, Dolnośląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa², od 1 kwietnia 2021 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił Zbigniew Michalewski w okresie od 14 lipca 2016 r. do 31 marca 2021 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Nadzór nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r., z uwzględnieniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mających istotny wpływ na działalność objętą kontrolą, a także zdarzeń występujących do zakończenia czynności kontrolnych ³ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	1) Ryszard Puchała, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/176/2023 z 18 października 2023 r., 2) Marta Okrasa, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/172/2023 z 10 października 2023 r., 3) Małgorzata Jakubiec-Dziuleńdzia, doradca ekonomiczny, na podstawie art. 30 ust. 2 w związku z art. 66a pkt 4 ustawy o NIK, legitymacja służbowa nr 23002. (akta kontroli: tom I, str. 1-2; tom II, str. 1-5)

¹ Dalej również: WIORiN lub Inspektorat.

² Dalej: Wojewódzki Inspektor.

³ Tj. 6 grudnia 2023 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623. Dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie nadzór WIORiN nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Struktura organizacyjna i zasoby kadrowe WIORiN zostały rzetelnie przygotowane do realizacji zadań dotyczących nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych. Pracownicy Inspektoratu odbywali stosowne szkolenia. Wnioski o dokonanie oceny polowej materiału siewnego były prawidłowo i rzetelnie weryfikowane. WIORiN sprawował nadzór nad pracą urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów.

Prawidłowo i rzetelnie Inspektorat nadzorował pracę urzędowych i akredytowanych próbobiorców oraz urzędowych i akredytowanych laboratoriów⁶. W ramach nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym w latach 2019-2023 (I półrocze) przeprowadzono: 6 239 ocen polowych materiału siewnego, 1 113 kontroli materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych oraz 676 pobrań prób kontrolnych materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych.

Ewidencja podmiotów zajmujących się obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych prowadzona była w WIORiN rzetelnie i zgodnie z wymogami wynikającymi z ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie⁷. Egzekwowano obowiązek składania przez akredytowanych próbobiorców, akredytowanych kwalifikatorów oraz akredytowane laboratoria dokumentów (świadectw i informacji dotyczących oceny materiału siewnego), wymagane dane przekazywano do Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Inspektorat prowadził szkolenia, a opłaty związane z oceną materiału siewnego pobierano prawidłowo i rzetelnie, z wyjątkiem jednego przypadku nierzetelnego prowadzenia działań windykacyjnych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Nadzór nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych

Opis stanu faktycznego

1. Według Regulaminu Organizacyjnego Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa we Wrocławiu⁸, w jego skład wchodziły m.in. następujące komórki organizacyjne i samodzielne stanowiska pracy: [1] Dział Nadzoru Fitosanitarnego, [2] Dział Nadzoru Nasiennego, [3] Dział Ochrony Roślin i Nawozów, [4] Dział Finansowy, [5] Dział Administracyjny oraz [6] 23 Oddziały WIORiN⁹. Do podstawowych zadań Działu Nadzoru Nasiennego należało w szczególności: [1] nadzorowanie przeprowadzenia oceny polowej materiału siewnego, [2] przygotowywanie dokumentacji dotyczącej akredytacji i upoważnień w zakresie oceny polowej i pobierania prób materiału siewnego oraz nadzór nad warunkami ich przestrzegania, [3] prowadzenie szkoleń dla urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów i próbobiorców materiału siewnego oraz innych szkoleń z zakresu materiału siewnego, [4] nadzorowanie pracy urzędowych, akredytowanych kwalifikatorów oraz próbobiorców, w tym próbobiorców sadzeniaków ziemniaka

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ W latach 2019-2020.

⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 129, dalej: ustawa o nasiennictwie.

⁸ Ustalony przez Zastępcę Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa we Wrocławiu, zarządzeniem nr 5/2021 z dnia 23 lutego 2021 r., zatwierdzony 25 lutego 2021 r. przez I Wicewojewodę Dolnośląskiego z up. Wojewody, <http://piorin.gov.pl/ds-struktura/ds-zasady/> [dostęp: 6 listopada 2023 r.]. Dalej: Regulamin Organizacyjny.

⁹ Zgodnie z § 7 ust. 5 Regulaminu Organizacyjnego, obszar działania Oddziałów Inspektoratu obejmuje od jednego do dwóch powiatów oraz miasta na prawach powiatów.

i próbobiorców ISTA¹⁰, [5] nadzorowanie spraw związanych z zaopatrzeniem upoważnionych podmiotów w urzędowe etykiety, urzędowe etykiet-paszporty i plomby urzędowe, [6] nadzorowanie spraw związanych z wypełnianiem lub wydawaniem urzędowych etykiet przez upoważnione podmioty, [7] wydawanie urzędowych etykiet, urzędowych etykiet-paszportów i plomb urzędowych dla materiału siewnego oraz prowadzenie ewidencji i nadzoru w tym zakresie, [8] wystawianie obciążeń finansowych z zakresu nasiennictwa. Zgodnie ze Schematem Organizacyjnym Inspektoratu, będącym załącznikiem nr 3 do Regulaminu Organizacyjnego, dział Nadzoru Nasiennego podlegał bezpośrednio Zastępcy Wojewódzkiego Inspektora.

Zadania przypisane w Regulaminie Organizacyjnym Działowi Nadzoru Nasiennego, miały odzwierciedlenie w opisach stanowisk pracy. Według stanu na 30 czerwca 2023 r. zadania związane z realizacją nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym realizowało 58 pracowników, w tym pięciu w Dziale Nadzoru Nasiennego, pozostali w 23 Oddziałach¹¹. Do 31 grudnia 2020 r. nadzór nad pracą urzędowych i akredytowanych próbobiorców¹² sprawowała Pracownia Oceny Nasion WIORiN we Wrocławiu¹³. Od 1 stycznia 2021 r. zadania w zakresie sprawowania nadzoru nad oceną laboratoryjną materiału siewnego nie należały do kompetencji WIORiN, z tym dniem zmianie uległa struktura organizacyjna Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (ze względu na zmianę przepisów) i ta komórka organizacyjna nie wchodziła już w skład WIORiN.

Pracownicy realizujący zadania dotyczące nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym brali udział w szkoleniach dotyczących istotnych zmian w przepisach prawa oraz doskonalących ich wiedzę i umiejętności, co dokumentowano stosownymi zaświadczeniami¹⁴. Na próbie obejmującej dokumentację sześciu pracowników wykonujących zadania związane z realizacją nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym stwierdzono, że opisy stanowisk pracy¹⁵ były aktualne, a zakresy obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności poszczególnych osób odzwierciedlały zadania określone w opisach stanowisk.

W okresie objętym kontrolą nie zgłaszano do jednostki nadrzędnej wniosków w zakresie niedoborów pracowników, gdyż – jak wyjaśniła Wojewódzki Inspektor – zasoby kadrowe WIORiN były wystarczające dla zapewnienia prawidłowej i terminowej realizacji zadań.

¹⁰ Międzynarodowy Związek Oceny Nasion (International Seed Testing Association).

¹¹ Według stanu na 31 grudnia 2019 r. zadania te realizowane były przez 68 pracowników (w tym pięciu w WIORiN we Wrocławiu oraz dziewięciu w Pracowni Oceny Nasion), na 31 grudnia 2020 r. – 66 pracowników (w tym pięciu w WIORiN we Wrocławiu oraz dziewięciu w Pracowni Oceny Nasion), na 31 grudnia 2021 r. i 31 grudnia 2022 r. – 58 pracowników (w tym pięciu w WIORiN we Wrocławiu).

¹² Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 stycznia 2019 r. w sprawie szkoleń z zakresu oceny materiału siewnego, wymagań do wykonywania tej oceny oraz nadzoru i kontroli pracy podmiotów dokonujących tej oceny (Dz. U. poz. 359, ze zm.), urzędowymi kwalifikatorami są upoważnieni przez wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa pracownicy wojewódzkiego inspektoratu ochrony roślin i nasiennictwa do dokonywania oceny polowej materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, a akredytowanymi kwalifikatorami są osoby fizyczne, które uzyskały akredytację wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa do dokonywania oceny polowej materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych kategorii kwalifikowany, z wyłączeniem sadzeńników ziemniaka.

¹³ Dalej: PON.

¹⁴ W okresie objętym kontrolą, pracownicy Działu Ochrony Nasion WIORiN uczestniczyli w 111 szkoleniach, m.in. z ochrony danych osobowych, polityki bezpieczeństwa, etyki, przeciwdziałania korupcji, z zagadnień dotyczących oceny polowej materiału szkółkarskiego, dla kwalifikatorów roślin bobowatych, dla kwalifikatorów roślin zbożowych, dotyczących oceny polowej i pobierania prób materiału szkółkarskiego roślin sadowniczych, fitoekspert, dla próbobiorców urzędowych, dotyczących zaopatrywania materiału siewnego w paszporty roślin, pobierania prób materiału szkółkarskiego pod kątem organizmów RNQP, składników odmian mieszańcowych, prowadzenia oceny weryfikacyjnej sadzeńników ziemniaka, oceny polowej krzewów jagodnych, oceny tożsamości i czystości odmianowej, jak również dotyczących sprawozdawczości i elektronicznego zarządzania dokumentacją.

¹⁵ Zatytułowane „Opis stanowiska pracy niebędącego wyższym stanowiskiem w służbie cywilnej”.

(akta kontroli: tom II, str. 5- 61, 167-168; tom IV, str. 113-114)

2. W okresie objętym kontrolą do WIORiN wpłynęło łącznie 7 359 wniosków o dokonanie oceny polowej materiału siewnego¹⁶, z czego 156 plantacji wycofano z oceny polowej (na wniosek przedsiębiorcy)¹⁷. Wnioski o dokonanie oceny polowej materiału siewnego podlegały rejestracji w Zintegrowanym Systemie Informatycznym w Ochronie Roślin i Nasiennictwie¹⁸, w którym otrzymywały status „wprowadzony”. Po weryfikacji kompletności wniosku przez pracownika, status wniosku zmieniany był na „przyjęty do oceny”. Po dokonaniu oceny, wniosek otrzymywał status „kwalifikowany polowo” lub „zdyskwalifikowany polowo”.

Badanie przeprowadzone na próbie obejmującej pięć wniosków, złożonych na podstawie art. 36 ust. 4 ustawy o nasiennictwie, o dokonanie oceny polowej materiału siewnego (po jednym z każdego roku objętego kontrolą) wykazało, że były one kompletne pod względem wymogów określonych w art. 36 ust. 7 ustawy o nasiennictwie oraz spełniały wymogi formalne określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie terminów składania wniosków o dokonanie oceny polowej materiału siewnego poszczególnych grup roślin lub gatunków roślin rolniczych i warzywnych oraz szczegółowych wymagań w zakresie wytwarzania i jakości materiału siewnego tych roślin¹⁹. Z zapisów w ZSI wynikało, że powyższe pięć wniosków było sprawdzane przez pracowników WIORiN pod kątem wyżej opisanych kryteriów: kompletności i spełnienia wymogów formalnych.

Z wyjaśnień złożonych przez Wojewódzkiego Inspektora wynikało, że w okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. wystąpił jeden przypadek, w którym WIORiN nie mógł dokonać oceny polowej materiału siewnego na plantacji nasiennej, gdyż nie dysponował kwalifikatorem²⁰ upoważnionym do dokonania oceny danej grupy roślin (burak pastewny, odmiana Rekord Poly). Pisemnie zwrócono się do Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa o oddelegowanie kwalifikatora do przeprowadzenia oceny. W dniu 24 maja 2022 r. pismem nr BN.601.18.2022.1 Główny Inspektor wyznaczył Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Krakowie do przeprowadzenia oceny polowej plantacji nasiennej.

Na terenie województwa dolnośląskiego nie zostały utworzone „rejony zamknięte”, o których mowa w art. 41 ustawy o nasiennictwie.

(akta kontroli: tom II, str. 62-166, 169-184)

3. W okresie objętym kontrolą, WIORiN corocznie otrzymywał, zatwierdzone przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa²¹ „Wytyczne do planu pracy Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Roślin i Nasiennictwa” dotyczące oceny polowej materiału siewnego roślin rolniczych. Były one uzupełniane w ciągu roku, w zależności od potrzeb, pismami Głównego Inspektora²². Ponadto WIORiN stosował się do wskazówek dotyczących oceny weryfikacyjnej i cech zewnętrznych przekazywanych przez Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa²³.

¹⁶ W 2019 r. złożono 1 504 wnioski o dokonanie oceny polowej, w 2020 r. – 1 624, w 2021 r. – 1 512, w 2022 r. – 1 328, a w 2023 r. – 1 391.

¹⁷ W 2019 r. przedsiębiorcy złożyli 25 wniosków o wycofanie z oceny polowej materiału siewnego, w 2020 r. – 34, w 2021 r. – 39, w 2022 – 34, a w 2023 r. – 24.

¹⁸ Dalej: ZSI.

¹⁹ Dz. U. poz. 517, ze zm.

²⁰ Wniosek o dokonanie oceny materiału siewnego nr 02/23/001/22, złożony 25 sierpnia 2021 r.

²¹ Dalej: Główny Inspektor.

²² Tzw. „pisma robocze”, których było 10 w okresie objętym kontrolą.

²³ Pisma: BN.610.2.2021.1 z dnia 18 lutego 2021 r.; BN.610.4.2021.1 z dnia 25 lutego 2021 r.; BN.600.5.2021.1 z dnia 22 lipca 2021 r.; BN.610.10.2021.1 z dnia 25 października 2021 r.; BN.600.7.2021.1 z dnia 22 listopada 2021 r.; BN.600.9.2022.1 z dnia 26 września 2022 r.; BN.600.7.2022.1 z dnia 22 sierpnia 2022 r.

Inspektorat nie posiadał dodatkowych wewnętrznych zasad oceny polowej materiału siewnego.

Wojewódzki Inspektor po otrzymaniu pisma z Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa²⁴, nr BNFiWM.071.5.2020.1 z 25 marca 2020 r., dotyczącego realizacji zadań przez wojewódzkie inspektoraty ochrony roślin i nasiennictwa w trakcie trwania zagrożenia wirusem SARS-CoV-2, poinformował pismem nr WI.0431.1.4.2020 z 1 kwietnia 2020 r. kierowników podległych działów, delegatur, oddziałów oraz Kierownika Laboratorium Wojewódzkiego o niżej wymienionych zasadach:

1. Dla działań realizowanych w obszarze zdrowia roślin:
 - ograniczyć śledzenia wykryć agrofagów kwarantannowych do sytuacji, kiedy ich przeprowadzenie wynika z pilnych potrzeb,
 - całkowicie zaniechać: [1] kontroli dokumentacji u zarejestrowanych podmiotów, [2] kontroli wykonywania decyzji administracyjnych, kwarantannowych, chyba, że taka kontrola będzie konieczna ze względu na staranie się podmiotu o dotację lub innych pilnych przypadków, [3] kontroli przemieszczania ziemniaków na drogach, [4] monitoringowych kontroli agrofagów kwarantannowych, chyba, że jest to konieczne ze względu na program SURVY'2020 i nie będzie możliwe do wykonania w późniejszym okresie, [5] kontroli oznakowania towarów w obrocie;
2. Dla działań realizowanych w obszarze nasiennictwa:
 - zastosować uproszczone procedury w przypadku: [1] ocen polowych plantacji nasiennych, ocen cech zewnętrznych materiału siewnego roślin rolniczych, pobierania prób do oceny laboratoryjnej (dopuszczono dokonywanie kwalifikacji i próbobrania przez podmioty, które w 2019 r. nie wykonały limitów), [2] kontroli nad akredytacjami i upoważnieniami udzielonymi przez wojewódzkich inspektorów, tj. kontrole kwalifikatorów, próbobiorców i laboratoriów akredytowanych oraz podmiotów upoważnionych do wypełniania etykiet należy realizować w oparciu o analizę otrzymanych dokumentów,
 - całkowicie zaniechać: [1] kontroli obrotu i wytwarzania materiału siewnego, [2] udziału w ring testach dotyczących pobierania prób oraz analiz laboratoryjnych, [3] prowadzenia kontroli planowych, tj. kontroli próbobiorców akredytowanych, laboratoriów akredytowanych i podmiotów upoważnionych do wypełniania etykiet, [4] pobierania prób do oceny tożsamości i czystości odmianowej z materiału siewnego znajdującego się w obrocie nieprzeznaczonego do reprodukcji, [5] obowiązku cyklicznego udziału w szkoleniach dla kwalifikatorów i próbobiorców;
3. Dla działań realizowanych w obszarze ochrony roślin i techniki:
 - zaniechać: [1] prowadzenia kontroli planowych i rekontroli, w tym pobierania próbek na pozostałości środków ochrony roślin, z wyjątkiem tych, których pobranie w późniejszym terminie będzie niemożliwe, [2] wyjazdów związanych z monitoringiem zużycia środków ochrony roślin, a ankietowanie przeprowadzić telefonicznie, [3] kontroli wykonywania decyzji administracyjnych, z wyjątkiem decyzji w sprawie wycofania z obrotu środków ochrony roślin lub zaprawionego materiału siewnego;
4. Dla działań realizowanych w obszarze diagnostyki laboratoryjnej:
 - ograniczyć wszelkie działania związane z zapewnieniem jakości badań laboratoryjnych, w tym: walidacją i sterowaniem jakością oraz nadzorem nad wyposażeniem pomiarowym (w tym wizyty serwisantów),

²⁴ Dalej: GIORiN.

- całkowicie zaniechać: [1] przyjmowania przedstawicieli handlowych oraz [2] przesyłania próbek do weryfikacji do CL w ramach sterowania jakością wewnątrz Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa²⁵.

Po otrzymaniu pisma GIORiN nr BNFiWM.071.5.2020.2 z 6 maja 2020 r., pismem z 13 maja 2020 r. Wojewódzki Inspektor poinformował kierowników podległych działów, delegatur, oddziałów i Kierownika Laboratorium Wojewódzkiego o konieczności wznowienia realizacji zadań określonych w planie pracy na 2020 r. – począwszy od 18 maja 2020 r.

Jak wyjaśniła Wojewódzki Inspektor: w okresie objętym kontrolą, w wyniku przeprowadzonych kontroli pracy akredytowanych kwalifikatorów nie było sytuacji, aby Wojewódzki Inspektor w drodze decyzji cofnął akredytację albo nakazał usunięcie stwierdzonych uchybień. Nie było również sytuacji, gdy Wojewódzki Inspektor nakazał odbycie szkolenia doskonalącego. W wyniku przeprowadzonych kontroli w jednym przypadku Wojewódzki Inspektor unieważnił wynik oceny polowej przeprowadzonej przez akredytowanego kwalifikatora (co zostało szczegółowo opisane w pkt 6 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

Na podstawie prowadzonych w WIORiN rejestrów pn. „harmonogram oceny i kontroli materiału siewnego zgłoszonego do kwalifikacji” za lata 2019-2023 (III kwartały) stwierdzono, że:

- wszyscy kwalifikatorzy akredytowani przeprowadzający ocenę i kontrolę materiału siewnego w ramach tymczasowego eksperymentu w latach 2021–2023 (III kwartały) na podstawie art. 81 ust. 3 ustawy o nasiennictwie²⁶ zostali poddani kontroli pracy przez kwalifikatorów urzędowych,
- wszyscy kwalifikatorzy akredytowani przeprowadzający ocenę i kontrolę materiału siewnego w ramach tymczasowego eksperymentu w latach 2021–2023 (III kwartały) zostali poddani kontroli pracy przez kwalifikatorów urzędowych,
- w 2019 r. oceny materiału siewnego dokonywało 22 kwalifikatorów urzędowych (kontrolą pracy objęto sześciu kwalifikatorów) oraz 48 kwalifikatorów akredytowanych (praca 22 kwalifikatorów była przedmiotem kontroli),
- w 2020 r. oceny materiału siewnego dokonywało 23 kwalifikatorów urzędowych (kontrolą pracy objęto sześciu kwalifikatorów) oraz 51 kwalifikatorów akredytowanych (praca 16 kwalifikatorów była przedmiotem kontroli),
- w 2021 r. oceny materiału siewnego dokonywało 23 kwalifikatorów urzędowych (kontrolą pracy objęto dziewięciu kwalifikatorów) oraz 47 kwalifikatorów akredytowanych (praca 24 kwalifikatorów była przedmiotem kontroli),
- w 2022 r. oceny materiału siewnego dokonywało 24 kwalifikatorów urzędowych (kontrolą pracy objęto dziewięciu kwalifikatorów) oraz 50 kwalifikatorów akredytowanych (praca 36 kwalifikatorów była przedmiotem kontroli w 2023 r. oceny materiału siewnego dokonywało 23 kwalifikatorów urzędowych (kontrolą pracy objęto siedmiu kwalifikatorów) oraz 51 kwalifikatorów akredytowanych (praca 37 kwalifikatorów była przedmiotem kontroli),
- w 2023 r. (III kwartały) oceny materiału siewnego dokonywało 23 kwalifikatorów urzędowych (kontrolą pracy objęto siedmiu kwalifikatorów) oraz 51 kwalifikatorów akredytowanych (praca 37 kwalifikatorów była przedmiotem kontroli).

Badanie pięciu spraw dotyczących kontroli pracy kwalifikatorów urzędowych i akredytowanych, dobranych losowo, po jednej z każdego roku objętego kontrolą wykazało, że:

²⁵ Dalej: PIORiN.

²⁶ Dalej: kontrola pracy.

- postępowanie w trakcie dokonywania oceny polowej plantacji nasiennych było zgodne z „Wytocznymi do planu pracy Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Roślin i Nasiennictwa” oraz dotyczącymi ich pismami przesłanymi przez GIORiN,
- sporządzono wymaganą dokumentację,
- oceny polowej dokonywało dwóch kwalifikatorów urzędowych i trzech kwalifikatorów akredytowanych,
- oceny dotyczyły: życicy trwałej, pszenicy zwyczajnej jarej, żyta ozimego, pszenżyta ozimego oraz zboża ozimego,
- w trzech przypadkach zakwalifikowano, a w dwóch zdyskwalifikowano plantację (ze względu na występujące zamieszanie gatunkowe oraz ze względu na silne zachwaszczenie ostrożeńcem polnym, perzem oraz innymi trawami, brak izolacji od dziko rosnących życic, a także brak obkoszenia),
- praca kwalifikatorów została oceniona pozytywnie (zadania wykonano terminowo, udokumentowano na obowiązujących arkuszach oceny polowej, zakres i sposób sporządzenia oceny był zgodny z art. 81 ustawy o nasiennictwie),
- podczas kontroli pracy akredytowanych lub urzędowych kwalifikatorów uwzględniono co najmniej 5% ocenianych plantacji, co było zgodne z § 13 pkt 1 lit. a rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 stycznia 2019 r. w sprawie szkoleń z zakresu oceny materiału siewnego, wymagań do wykonywania tej oceny oraz nadzoru i kontroli pracy podmiotów dokonujących tej oceny²⁷,
- wszystkie kontrole odbyły się z udziałem kontrolowanego kwalifikatora,
- kontrola pracy urzędowego kwalifikatora i akredytowanego kwalifikatora, w badanych pięciu sprawach, nie była przedmiotem kontroli WIORiN w każdym sezonie produkcji, nie rzadziej jednak niż raz w roku, o czym stanowił § 16 rozporządzenia w sprawie szkoleń. W tej sprawie uwzględniono stanowisko Wojewódzkiego Inspektora, która wyjaśniła, że § 16 rozporządzenia w sprawie szkoleń należy odczytywać łącznie z § 13 pkt 1 lit. a i pkt 2 tego rozporządzenia, co wskazuje na to, że WIORiN kontroluje pracę urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów, uczestnicząc w ocenie lub dokonując oceny kontrolnej nie mniej niż 5% ocenionych plantacji, nie ma więc obowiązku skontrolowania pracy każdego kwalifikatora raz w roku czy w każdym sezonie produkcji.

W toku kontroli NIK nie przeprowadzano czynności kontrolnych pracy urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów w trybie § 13 rozporządzenia w sprawie szkoleń.

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że liczba urzędowych kwalifikatorów²⁸ zatrudnionych w WIORiN we Wrocławiu była wystarczająca do potrzeb, z uwzględnieniem specyfiki produkcji nasiennej w województwie dolnośląskim. Kwalifikatorzy akredytowani²⁹ zatrudniani są przez firmy nasienne, które dostosowują liczbę kwalifikatorów i zakres wnioskowanych akredytacji do swojej produkcji nasiennej, a z uwagi na fakt, że ocena polowa odbywa się w ściśle określonym terminie w sezonie wegetacyjnym, naturalnym jest pewne spiętrzenie obowiązków, pracy wykonywanej przez kwalifikatorów w tym okresie. Jak podała Wojewódzki Inspektor, harmonogramy oceny polowej przeprowadzanej przez kwalifikatorów urzędowych były sporządzane z uwzględnieniem realnych możliwości wykonania zadań.

W okresie objętym kontrolą przeprowadzono:

²⁷ Dalej: rozporządzenie w sprawie szkoleń.

²⁸ Liczba urzędowych kwalifikatorów: w 2023 r. – 28, w 2022 r. – 28, w 2021 r. – 28, w 2020 r. – 26, w 2019 r. – 25.

²⁹ Liczba akredytowanych kwalifikatorów: w 2023 r. – 21, w 2022 r. – 19, w 2021 r. – 19, w 2020 r. – 19, w 2019 r. – 21.

- w 2019 r. – 10 kontroli pracy bez obecności akredytowanego kwalifikatora i 49 kontroli pracy w obecności akredytowanego kwalifikatora,
- w 2020 r. – pięć kontroli pracy bez obecności akredytowanego kwalifikatora i 55 kontroli pracy w obecności akredytowanego kwalifikatora,
- w 2021 r. – dziewięć kontroli pracy bez obecności akredytowanego kwalifikatora i 57 kontroli pracy w obecności akredytowanego kwalifikatora,
- w 2022 r. – 15 kontroli pracy bez obecności akredytowanego kwalifikatora i 73 kontrole pracy w obecności akredytowanego kwalifikatora,
- w I półroczu 2023 r. nie przeprowadzono kontroli pracy bez obecności akredytowanego kwalifikatora, a w obecności akredytowanego kwalifikatora przeprowadzono 31 kontroli.

W ramach tymczasowego eksperymentu:

- w 2021 r. przeprowadzono siedem kontroli bez obecności akredytowanego kwalifikatora oraz 13 kontroli w obecności kwalifikatora akredytowanego,
- w 2022 r. przeprowadzono 16 kontroli bez obecności akredytowanego kwalifikatora i 47 kontroli z udziałem akredytowanego kwalifikatora,
- w I półroczu 2023 r. kontroli bez udziału akredytowanego kwalifikatora nie przeprowadzono, a w jego obecności 31 kontroli.

Kontrole pracy kwalifikatorów bez udziału kontrolowanych kwalifikatorów, według wyjaśnień Wojewódzkiej Inspektor, prowadzono na podstawie § 13 pkt 1 lit. a rozporządzenia w sprawie szkoleń, z którego wynika, że wojewódzki inspektor kontroluje pracę akredytowanych kwalifikatorów uczestnicząc w ocenie lub dokonując oceny kontrolnej nie mniej niż 5% ocenionych plantacji.

W treści upoważnień dla kwalifikatorów wskazywane były konkretne grupy roślin, których upoważnienie dotyczy, a w treści upoważnień dla próbobiorców wskazywany był rodzaj materiału siewnego, którego dotyczy upoważnienie, tj. materiał siewny z wyłączeniem sadzeniaków ziemniaka. Wojewódzki Inspektor udzielała upoważnień w formie pisemnej, a podstawą do udzielenia upoważnienia było zaświadczenie o ukończeniu szkolenia. Zakres udzielanych upoważnień był zgodny z zakresem odbytego szkolenia wskazanym na zaświadczeniach o ukończeniu szkolenia. WIORiN nie otrzymał z GIORiN wzorów upoważnień i stosował własny wzór.

(akta kontroli: tom II, str. 185-470)

4. Oceny materiału siewnego w latach 2019-2023 (I półrocze) WIORiN dokonywał w oparciu o przesłane z GIORiN „Wytyczne do planu pracy Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Roślin i Nasiennictwa”. Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że zgodnie z art. 46 ustawy o nasiennictwie, pobierania prób i oceny laboratoryjnej materiału siewnego dokonywano również na podstawie metodyki opracowanej przez Międzynarodowy Związek Oceny Nasion (ISTA).

Badanie przeprowadzone na próbie obejmującej pięć spraw dotyczących skontrolowania pracy próbobiorców, dobranych losowo po jednej z każdego roku objętego kontrolą wykazało, że:

- postępowanie w trakcie dokonywania ocen polowych plantacji nasiennych było zgodne z ustalonymi w tym zakresie zasadami, odbyło się terminowo, w każdym przypadku udokumentowano je,
- podczas kontroli pracy akredytowanych próbobiorców WIORiN pobierał próby kontrolne nie mniej niż 5% materiału siewnego zgłoszonego do oceny laboratoryjnej i porównując wynik z próbami pobranymi przez akredytowanego próbobiorcę, co było zgodne z § 13 pkt 3 lit. b rozporządzenia w sprawie szkoleń,

- oceny materiału siewnego dotyczyły: pszenicy zwyczajnej ozimej, kukurydzy oraz jęczmienia ozimego,
- dokonano oceny pracy trzech próbobiorców akredytowanych i dwóch urzędowych, w każdym przypadku pozytywnie,
- kontrola pracy urzędowych i akredytowanych próbobiorców była przedmiotem kontroli WIORiN w każdym sezonie produkcji, nie rzadziej niż raz w roku, co było zgodne z § 16 rozporządzenia w sprawie szkoleń.

W toku kontroli NIK, Dział Nadzoru Nasiennego WIORiN zrealizował zaplanowane na rok 2023 kontrole dotyczące pracy urzędowych i akredytowanych próbobiorców. W latach 2019-2023 (I półrocze) w wyniku przeprowadzonych kontroli pracy akredytowanych próbobiorców nie było sytuacji, aby Wojewódzki Inspektor w drodze decyzji cofnął akredytację lub nakazał usunięcie stwierdzonych uchybień, również nie stwierdził obowiązku odbycia szkolenia doskonalącego. W wyniku przeprowadzonych kontroli, w dwóch przypadkach Wojewódzki Inspektor unieważnił pobranie prób przez akredytowanego próbobiorcę.

W latach 2019–2023 (I półrocze) wszyscy czynni próbobiorky zostali objęci coroczną kontrolą.

Według wyjaśnień złożonych przez Wojewódzkiego Inspektora, liczba urzędowych próbobiorców³⁰ zatrudnionych w WIORiN we Wrocławiu była wystarczająca do potrzeb w tym zakresie, uwzględniając specyfikę produkcji nasiennej w województwie dolnośląskim.

W WIORiN nie weryfikowano czy akredytowani kwalifikatorzy i kwalifikowani próbobiorky czynności w zakresie akredytacji wykonywali w ramach stosunku pracy. Jak wyjaśniła Wojewódzki Inspektor próbobiorky akredytowani³¹ zatrudniani byli przez firmy nasienne dostosowujące ich liczbę do swojej produkcji nasiennej, a obowiązek weryfikacji czy akredytowani kwalifikatorzy i akredytowani próbobiorky wykonują czynności w zakresie akredytacji w ramach stosunku pracy, nie wynika wprost z przepisów art. 78 (udzielenie akredytacji) i art. 81 (nadzór nad pracą akredytowanych kwalifikatorów i akredytowanych próbobiorców) ustawy o nasiennictwie. W większości wnioskodawcami występującymi o udzielenie akredytacji były duże podmioty działające w formie spółek kapitałowych, gdzie regułą jest zatrudnianie pracowników w ramach stosunku pracy i bazując na tym doświadczeniu Wojewódzki Inspektor przyjmował, że akredytowani kwalifikatorzy i próbobiorky wykonują czynności w zakresie akredytacji w ramach stosunku pracy, bez dokonywania weryfikacji tego faktu.

(akta kontroli: tom II, str. 461-503; tom III, str. 254-269; tom IV, str. 110-112)

5. W latach 2019-2020 nadzór nad laboratoriami sprawowany był przez PON, która z dniem 1 stycznia 2021 r. przestała funkcjonować w ramach WIORiN, a jej pracownicy zostali zatrudnieni w Oddziale Centralnego Laboratorium GIORiN. Nadzór nad laboratorium urzędowym, tj. PON, realizowany był poprzez badania biegłości organizowane przez ówczesne Laboratorium Oceny Nasion WIORiN w Poznaniu. Od 1 stycznia 2021 r. nadzór nad urzędowymi i akredytowanymi laboratoriami sprawuje Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

W latach 2019-2020 przeprowadzono łącznie 10 kontroli w trzech laboratoriach, tj:

- pierwsze laboratorium akredytowane w 2019 r. zostało skontrolowane 22 maja oraz 10 grudnia, a w 2020 r. – 2 października,

³⁰ Liczba urzędowych próbobiorców: w 2023 r. – 26, w 2022 r. – 28, w 2021 r. – 27, w 2020 r. – 29, w 2019 r. – 29.

³¹ Liczba akredytowanych próbobiorców: w 2023 r. – 46, w 2022 r. – 45, w 2021 r. – 44, w 2020 r. – 42, w 2019 r. – 38.

- drugie laboratorium akredytowane w 2019 r. zostało skontrolowane 4 czerwca i 12 grudnia, a w 2020 r. – 7 sierpnia,
- trzecie laboratorium akredytowane w 2019 r. zostało skontrolowane 24 maja i 11 grudnia, a w 2020 r. – 9 maja i 16 października.

Na podstawie szczegółowego badania dokumentacji z pięciu kontroli pracy laboratoriów akredytowanych, przeprowadzonych w 2019 r. i 2020 r., nieprawidłowości nie stwierdzono. W jednym przypadku wydano następujące zalecenia:

- stosować zapisy MTN na dokumentach końcowych zgodnie z tabelą 10A, liczba znaków po przecinku ważenia, obliczania i podawania wyników, według rozdziału 10 Przepisów ISTA 2019. Na kolejnych świadectwach oceny laboratoryjnej materiału siewnego, kontrolowane laboratorium stosowało zapisy zgodnie z zaleceniem.

W pozostałych czterech przypadkach zaleceń nie wydano.

(akta kontroli: tom III, str. 270-374)

6. W latach 2019-2020 Wojewódzki Inspektor:

- w jednym przypadku unieważnił wynik oceny polowej w trybie art. 81 ust. 7 pkt 1 ustawy o nasiennictwie,
- w dwóch przypadkach unieważnił pobranie prób materiału siewnego, w trybie art. 81 ust. 7 pkt 2 ustawy o nasiennictwie,
- nie unieważnił wyników oceny laboratoryjnej materiału siewnego w trybie art. 81 ust. 7 pkt 3 lit. a ustawy o nasiennictwie,
- nie zatrzymał etykiet lub plomb wydanych na podstawie nieprawidłowo wykonanej oceny materiału siewnego – w trybie art. 81 ust. 7 pkt 3 lit. b ustawy o nasiennictwie.

Unieważnienie wyniku oceny polowej przeprowadzonej przez akredytowanego kwalifikatora nastąpiło poprzez przekreślenie świadectwa oceny polowej i umieszczenie na nim wyrazu „anulowano” wraz z datą i podpisem osoby kontrolującej. Wojewódzki Inspektor zgodnie z art. 81 ust. 8 ustawy o nasiennictwie, przeprowadziła kontrolną ocenę polową, w wyniku której wydana została informacja o dyskwalifikacji materiału siewnego ze względu na brak izolacji przestrzennej. Była to jedyna ocena przeprowadzona przez WIORiN w trybie art. 81 ust. 8 ustawy o nasiennictwie w kontrolowanym okresie, a zainteresowany podmiot nie wystąpił z wnioskiem o ponowne dokonanie oceny.

WIORiN nie przeprowadził kontrolnych próbobrań w przypadku dwóch unieważnień pobrań prób w trybie art. 81 ust. 7 pkt 2 ww. ustawy, ponieważ, jak wyjaśniła Wojewódzki Inspektor, dwa anulowane protokoły dotyczyły omyłkowego pobrania prób do oceny powtórnej po otrzymaniu informacji o dyskwalifikacji materiału siewnego po ocenie laboratoryjnej z uwagi na przekroczony poziom porażenia RNQP. W latach 2019-2020 działały trzy akredytowane laboratoria oraz jedno laboratorium urzędowe – PON.

Oceny materiału siewnego dokonywało:

- w 2019 r.: 22 kwalifikatorów urzędowych, 14 akredytowanych kwalifikatorów upoważnionych przez WIORiN oraz 34 akredytowanych kwalifikatorów upoważnionych przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z innego województwa,
- w 2020 r.: 23 kwalifikatorów urzędowych, 13 akredytowanych kwalifikatorów upoważnionych przez WIORiN oraz 38 akredytowanych kwalifikatorów upoważnionych przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z innego województwa,

- w 2021 r.: 23 kwalifikatorów urzędowych, 13 akredytowanych kwalifikatorów upoważnionych przez WIORiN oraz 34 akredytowanych kwalifikatorów upoważnionych przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z innego województwa, a także 25 próbobiorców urzędowych i 38 próbobiorców akredytowanych,
- w 2022 r.: 23 kwalifikatorów urzędowych uprawnionych przez WIORiN i jeden kwalifikator urzędowy uprawniony przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z innego województwa, 15 akredytowanych kwalifikatorów upoważnionych przez WIORiN oraz 35 akredytowanych kwalifikatorów upoważnionych przez inny WIORiN, a także 26 próbobiorców urzędowych i 34 próbobiorców akredytowanych,
- w 2023 r. (I półrocze): pięciu kwalifikatorów urzędowych, 10 akredytowanych kwalifikatorów upoważnionych przez WIORiN oraz 22 akredytowanych kwalifikatorów upoważnionych przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z innego województwa, a także 23 próbobiorców urzędowych i 23 próbobiorców akredytowanych.

W latach 2019-2020 w laboratorium urzędowym pracowało pięciu analityków nasiennych, a w trzech laboratoriach akredytowanych łącznie siedmiu analityków nasiennych.

W WIORiN nie gromadzono danych statystycznych dotyczących realizacji działań, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o nasiennictwie. Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że badanie odrębności, wyrównania i trwałości lub badania wartości gospodarczej odmiany oraz sporządzenie odpisu odmiany nie należy do kompetencji WIORiN. Dane statystyczne dotyczące zadań z zakresu oceny materiału siewnego znajdowały się w rocznych sprawozdaniach statystycznych oraz innych sprawozdaniach okresowych, wynikało z nich, że przeprowadzono w:

- 2019 r.: 194 kontrole materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, 1 504 oceny polowe, 191 pobrań prób kontrolnych materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych,
- 2020 r.: 175 kontrole materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, 1 624 oceny polowe, 99 pobrań prób kontrolnych materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych,
- 2021 r.: 299 kontrole materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, 1 512 ocen polowych, 108 pobrań prób kontrolnych materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych,
- 2022 r.: 294 kontrole materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, 1 328 ocen polowych, 142 pobrania prób kontrolnych materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych,
- 2023 r.: 151 kontrole materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, 271 ocen polowych, 134 pobrania prób kontrolnych materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych.

(akta kontroli: tom III, str. 375-413)

7. WIORiN ewidencjonował podmioty prowadzące obrót materiałem siewnym roślin rolniczych, zgodnie z wymogami art. 84 ust. 4 i 5 ustawy o nasiennictwie – przedsiębiorcy oraz art. 86 ust. 4 i 5 tej ustawy – rolnicy.

Na podstawie próby obejmującej pięć spraw dotyczących wpisu do ewidencji stwierdzono, że:

- zaświadczenia o dokonaniu wpisu do ewidencji wydawane były zgodnie z wymogami art. 84 ust. 6 ustawy o nasiennictwie, w ewidencji dokonywano

stosownych zmian oraz informowano o nich inne WIORiN właściwe ze względu na nowe dane wprowadzone do ewidencji,

- ewidencja przedsiębiorców, dostawców i rolników prowadzona była w programie Excel, natomiast do nadawania numerów przedsiębiorcy, rolnikowi i dostawcy wykorzystywany był ZSI. Nie było trudności z prowadzeniem ewidencji w taki sposób.

Zalecenia pokontrolne dotyczące usunięcia uchybień w wyznaczonym terminie WIORiN przekazywał podmiotom prowadzącym obrót materiałem siewnym roślin rolniczych w formie protokołów kontroli. W latach 2019-2023 (I półrocze) w WIORiN:

- wydano osiem zaleceń pokontrolnych w zakresie obrotu materiałem siewnym roślin rolniczych³²,
- nie zakazywano w trybie art. 90 ust. 1 pkt 2 ustawy o nasiennictwie, w drodze decyzji, prowadzenia obrotu materiałem siewnym,
- wykreślano z ewidencji przedsiębiorców i rolników na podstawie art. 91 ustawy o nasiennictwie, najczęstszą przyczyną wykreślenia była informacja od podmiotu o zaprzestaniu prowadzenia obrotu materiałem siewnym, tj. wniosek o wykreślenie.

W poszczególnych latach liczba przedsiębiorców i rolników wpisanych do ewidencji przedstawiała się następująco:

- 2019 r.: 300 przedsiębiorców; 18 wykreślono, a 23 wpisano w trakcie 2019 r. oraz 15 rolników; jednego wykreślono, trzech wpisano,
- 2020 r.: 305 przedsiębiorców; 16 wykreślono, a 19 wpisano w trakcie 2020 r. oraz 17 rolników; jednego wykreślono, trzech wpisano,
- 2021 r.: 308 przedsiębiorców; 15 wykreślono, a 23 wpisano w trakcie 2021 r. oraz 19 rolników; jednego wykreślono, żadnego nie wpisano,
- 2022 r.: 316 przedsiębiorców; 12 wykreślono, a 26 wpisano w trakcie 2022 r. oraz 18 rolników; jednego wykreślono, jednego wpisano,
- I półrocze 2023 r.: 330 przedsiębiorców; 10 wykreślono, a 11 wpisano oraz 18 rolników; jednego wykreślono, dwóch wpisano.

W okresie objętym kontrolą liczba wydanych etykiet urzędowych kształtowała się następująco:

³² Zalecenia pokontrolne: [1] z 9 maja 2019 r. – wprowadzać do obrotu wyłącznie materiał siewny opakowany w sposób trwały i uniemożliwiający jego otwarcie bez uszkodzenia, zaopatrzonego w etykiety i plomby, a tak prowadzić dokumentację dot. przepakowania i przeetykietowania materiału siewnego; [2] z 09-12 sierpnia 2019 r. – zaopatrywać materiał siewny w etykiety wydane przez wojewódzkiego inspektora właściwego ze względu na miejsce wykonywania działalności; [3] z 29 maja 2020 r. – umieszczać na fakturach sprzedaży materiału siewnego, wszystkie wymagane informacje, o których mowa w § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 stycznia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji dotyczącej materiału siewnego oraz zakresu i terminów składania informacji dotyczących obrotu materiałem siewnym (Dz. U. poz. 182, ze zm.); [4] z 24 sierpnia 2020 r. – składać wojewódzkiemu inspektorowi informacje dotyczące obrotu materiałem siewnym w terminie do 31 lipca – za okres od 1 lipca roku poprzedzającego rok złożenia informacji do dnia 30 czerwca roku, w którym informacja jest składana, a także prawidłowo sporządzać kolejne informacje o obrocie materiałem siewnym; [5] z 19 stycznia 2022 r. – zamieszczać na etykietach materiału siewnego informacje zgodnie ze świadectwem oceny laboratoryjnej; [6] z 15-18 marca 2022 r. – na fakturach sprzedaży materiału siewnego umieszczać informacje o stopniu kwalifikacji i numerze partii materiału siewnego; [7] z 14 września 2022 r. – zabezpieczać opakowania materiału siewnego zgodnie z art. 95 ust. 2, art. 97 ust. 1 ustawy o nasiennictwie oraz § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 lipca 2020 r. w sprawie rodzaju opakowań materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, sposobu ich zabezpieczania oraz szczegółowego sposobu etykietowania i plombowania (Dz. U. poz. 1269, ze zm.); [8] z 6 czerwca 2023 – umieszczać na dokumencie sprzedaży kategorię lub stopień kwalifikacji materiału siewnego słonecznika zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 stycznia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji dotyczącej materiału siewnego oraz zakresu i terminów składania informacji dotyczących obrotu materiałem siewnym.

- 2019 r.: 615 657 etykiet, łączna masa netto opakowań jednostkowych 191 846,85 kg, kategorie materiału siewnego C/1, C/2, C/3, B, PB/II, B/II, surowiec, mieszanki, gatunki roślin: facelia błękitna, gorczyca biała, groch siewny, jęczmień jary i ozimy, konopie, kukurydza, len oleisty, łubin wąskolistny, owies zwyczajny, pszenica zwyczajna jara i ozima, pszenżyto jare i ozime, soja, wyka siewna, żyto ozime,
- 2020 r.: 600 895 etykiet, łączna masa netto opakowań jednostkowych 150 594,94 kg, łączna masa netto opakowań jednostkowych 150 000 sztuk nasion, łączna masa netto opakowań jednostkowych 7 j.s., kategorie materiału siewnego C/1, C/2, C/3, B, PB/II, PB/III, B/II, surowiec, mieszanki, gatunki roślin: bobik, facelia błękitna, gorczyca biała, gryka, jęczmień jary i ozimy, konopie, kukurydza, owies zwyczajny, pszenica zwyczajna jara i ozima, pszenżyto jare i ozime, rzepak ozimy, soja, wyka siewna, żyto ozime,
- 2021 r.: 453 784 etykiet, łączna masa netto opakowań jednostkowych 134 821,27 kg, łączna masa netto opakowań jednostkowych 50 000 sztuk nasion, kategorie materiału siewnego C/1, C/2, B, PB/II, surowiec, mieszanki, doświadczenia, gatunki roślin: bobik, bób, facelia błękitna, fasola zwykła, gorczyca biała, jęczmień jary i ozimy, konopie, kostrzyca, kukurydza, łubin wąskolistny, owies zwyczajny, pszenica zwyczajna jara i ozima, pszenżyto ozime, rzepak ozimy, wyka, żyto ozime,
- 2022 r.: 48 615 etykiet, łączna masa netto opakowań jednostkowych 127 060,50 kg, kategorie materiału siewnego C/1, C/2, B, PB/II, PB/III surowiec, gatunki roślin: bobik, bób, facelia błękitna, fasola zwykła, gorczyca biała, groch siewny, jęczmień jary i ozimy, konopie, kukurydza, mieszanka poplonowa fitosanitarna, mieszanka zbożowa, owies zwyczajny, pszenica zwyczajna jara i ozima, pszenżyto jare i ozime, wyka siewna, żyto ozime,
- I półrocze 2023 r.: 7 055 etykiet, łączna masa netto opakowań jednostkowych 24 084 kg, kategorie materiału siewnego C/1, B, surowiec, gatunki roślin: facelia błękitna, gorczyca biała, groch siewny, jęczmień jary, kukurydza, owies zwyczajny, pszenica zwyczajna jara i ozima, tymotka ławkowa, wyka siewna.

Liczba wydanych etykiet wyniosła w:

- 2019 r. – 16 820 sztuk;
- 2020 r. – 14 117 sztuk;
- 2021 r. – 17 170 sztuk;
- 2022 r. – 17 940 sztuk;
- I półroczu 2023 r. – 160 sztuk.

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że plomby urzędowe służą do zabezpieczania zamknięcia opakowań materiału siewnego i nie zawierają szczegółowych informacji identyfikujących materiał siewny. Etykiety i plomby urzędowe były wydawane przez Wojewódzkiego Inspektora na wniosek prowadzących obrót, a poprawność wniosku o wydanie wypełnionych etykiet weryfikowana była w oparciu o wyniki oceny laboratoryjnej. Ponadto, na próbie pięciu spraw dotyczących dopuszczenia w okresie objętym kontrolą materiału siewnego do obrotu ustalono, że:

- spełnienie wymagań w zakresie etykietowania i zabezpieczania opakowań materiału siewnego była sprawdzana losowo w ramach kontroli obrotu materiałem siewnym,
- etykiety były przygotowywane i drukowane w ZSI, informacje zamieszczane na etykietach spełniano wymogi określone w art. 96 ust. 3-5 ustawy o nasiennictwie,

- dla materiału siewnego kategorii elitarny, kwalifikowany i handlowy, zgodnie z art. 97 ust. 2 ustawy o nasiennictwie, stosowano etykiety i plomby urzędowe.

Na podstawie próby obejmującej pięć spraw z każdego roku objętego kontrolą, dotyczących wydania w trybie art. 98 ust. 2 ustawy o nasiennictwie, upoważnień prowadzącym obrót do wypełniania etykiet urzędowych albo wydawania etykiet urzędowych oraz wyjaśnień Wojewódzkiego Inspektora, stwierdzono, że:

- w ramach nadzoru nad prawidłowym wykonywaniem czynności z zakresu upoważnień do wypełniania i wydawania etykiet urzędowych, przeprowadzono w 2019 r. 10 kontroli, w 2020 r. pięć kontroli, w 2021 r. siedem kontroli, w 2022 r. osiem kontroli, a w I półroczu 2023 r. w tym zakresie kontroli nie przeprowadzono,
- w okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przesłanki prowadzące do cofnięcia w drodze decyzji upoważnień, o których mowa w art. 98 ust. 2 ustawy o nasiennictwie, z tego względu nie było przypadków ponownego ubiegania się przez prowadzącego obrót o upoważnienie do wypełniania i wydawania etykiet urzędowych,
- niszczenie etykiet odbywało się na podstawie pisemnej prośby przedsiębiorcy do Wojewódzkiego Inspektora, a niszczenie etykiet urzędowych odbywało się w obecności pracownika WIORiN. Powodem niszczenia etykiet było ich błędne nadrukowanie, uszkodzenie lub inna przyczyna powodująca, że nie nadawały się one do dalszego użytku. Ze zniszczenia etykiet sporządzany był protokół zniszczenia, który przekazywany był przedsiębiorcy. W 2021 r. sporządzono osiem protokołów zniszczenia, w 2020 r. 11 protokołów, a do 30 czerwca 2023 r. trzy protokoły.

(akta kontroli: tom III, str. 414-505; tom IV, str. 115-156)

8. Stosowanie art. 81 ust. 10 ustawy o nasiennictwie, sprawdzono na podstawie próby obejmującej po jednej sprawie z każdego roku w okresie objętym kontrolą wybranych losowo trzech podmiotów³³. Na tej podstawie stwierdzono, że:

- składano kopie świadectw oceny polowej materiału siewnego oraz świadectw oceny laboratoryjnej materiału siewnego, które spełniały wymogi wynikające z art. 73 ust. 6 ustawy o nasiennictwie, a także kopie protokołów pobrania materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych do oceny laboratoryjnej oraz pisemne sprawozdania z oceny laboratoryjnej materiału siewnego,
- świadectwa oceny polowej materiału siewnego zostały sporządzone zgodnie ze wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 kwietnia 2021 r. w sprawie wzorów świadectw i informacji dotyczących oceny materiału siewnego³⁴, świadectwa oceny laboratoryjnej materiału siewnego zostały sporządzone zgodnie ze wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 listopada 2013 r. w sprawie wzorów świadectw i informacji dotyczących oceny materiału siewnego³⁵, protokoły pobrania prób materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych do oceny laboratoryjnej zostały sporządzone według wzoru określonego w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 listopada 2014 r. w sprawie metod pobierania i okresu przechowywania prób materiału siewnego, oceny tego materiału, wzoru protokołu

³³ Odnosnie oceny laboratoryjnej materiału siewnego trzech objętych próbą podmiotów poddana badaniu dokumentacja dotyczyła tylko dwóch lat z kontrolowanego okresu (2019 r. i 2020 r.), w pozostałym okresie nie przeprowadzano takiej oceny.

³⁴ Dz. U. poz. 757.

³⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 1301.

pobierania prób materiału siewnego oraz sporządzania dokumentacji dotyczącej oceny tego materiału³⁶,

- złożone dokumenty były kompletne, podmioty bez opóźnień przekazały kopie: 15 świadectw oceny polowej materiału siewnego, sześciu świadectw oceny laboratoryjnej materiału siewnego oraz 78 protokołów pobrania prób materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych do oceny laboratoryjnej, w formie uzgodnionej z WIORiN złożyły też sześć pisemnych sprawozdań z oceny laboratoryjnej materiału siewnego,
- dane dotyczące sprawowanego nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych w powyższym zakresie przekazywano do GIORiN w sprawozdaniach statystycznych: WN-1 z oceny polowej plantacji nasiennych za okres od 1 stycznia do 31 grudnia lat 2019-2022 oraz WN-2 z oceny laboratoryjnej za okres od 1 stycznia do 31 grudnia lat 2019-2020,
- system przekazywania danych był wspomagany zastosowaniem rozwiązań technologii informatycznej. Dokumenty o których mowa w art. 81 ust. 10 ustawy o nasiennictwie, były składane w formie papierowej (sprawozdania z oceny laboratoryjnej materiału siewnego jednego z trzech podmiotów były przesyłane w formie elektronicznej), a dane z nich wynikające pracownicy WIORiN wprowadzali do ZSI, dostępnego również dla GIORiN, który pismem z dnia 25 kwietnia 2023 r.³⁷ przesłał do WIORiN „zasady wprowadzania danych do Zintegrowanego Systemu Informatycznego w Ochronie Roślin i Nasiennictwie w module: Nasiennictwo – Ocena polowa – Materiał siewny oraz Nasiennictwo – Ocena polowa – Materiał szkółkarski”. Roczne sprawozdania WN-1 z oceny polowej plantacji nasiennych oraz WN-2 z oceny laboratoryjnej były przesyłane drogą e-mailową do GIORiN w terminie do 15 stycznia za rok poprzedni.

(akta kontroli: tom III, str. 1-249; tom II, str. 347-352)

Liczba przeprowadzonych ocen polowych (wraz z ich wynikami) oraz powierzchnia plantacji nasiennych objętych oceną polową przez WIORiN w podziale na poszczególne gatunki roślin rolniczych w kontrolowanym okresie przedstawiały się następująco:

- w 2019 r. gatunek:
 - rośliny zbożowe – 9 547,0 ha, w tym 2 809,2 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 2 738,2 ha zakwalifikowano, a 71,0 ha zdyskwalifikowano) oraz 6 737,8 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 6 565,8 ha zakwalifikowano, a 172,0 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 722 ocen polowych, z czego 207 w ocenie urzędowej, a 515 przez akredytowanych kwalifikatorów,
 - rośliny pastewne – 3 694,2 ha, w tym 934,3 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 895,3 ha zakwalifikowano, a 39,0 ha zdyskwalifikowano) oraz 2 759,9 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 2 509,8 ha zakwalifikowano, a 250,1 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 600 ocen polowych, z czego 119 w ocenie urzędowej, a 481 przez akredytowanych kwalifikatorów,
 - oleiste i włókniste – 988,7 ha, w tym 232,6 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 212,2 ha zakwalifikowano, a 20,4 ha zdyskwalifikowano) oraz 756,1 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową

³⁶ Dz. U. poz. 1795, ze zm.

³⁷ Znak BN.600.2023.

w akredytacji (z czego 730,5 ha zakwalifikowano, a 25,6 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 180 ocen polowych, z czego 58 w ocenie urzędowej, a 122 przez akredytowanych kwalifikatorów;

— w 2020 r. gatunek:

- rośliny zbożowe – 9 474,5 ha, w tym 2 414,2 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 2 339,8 ha zakwalifikowano, a 74,4 ha zdyskwalifikowano) oraz 7 060,3 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 6 818,7 ha zakwalifikowano, a 241,6 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 703 oceny polowe, z czego 188 w ocenie urzędowej, a 515 przez akredytowanych kwalifikatorów,
- rośliny pastewne – 4 485,7 ha, w tym 1 070,0 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 1 041,4 ha zakwalifikowano, a 28,6 ha zdyskwalifikowano) oraz 3 415,7 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 3 242,0 ha zakwalifikowano, a 173,7 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 716 ocen polowych, z czego 153 w ocenie urzędowej, a 563 przez akredytowanych kwalifikatorów,
- oleiste i włókniste – 1 073,2 ha, w tym 373,6 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 354,5 ha zakwalifikowano, a 19,1 ha zdyskwalifikowano) oraz 699,6 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 696,3 ha zakwalifikowano, a 3,3 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 197 ocen polowych, z czego 91 w ocenie urzędowej, a 106 przez akredytowanych kwalifikatorów, przeprowadzono 96 ocen polowych, z czego dziewięć w ocenie urzędowej, a 87 przez akredytowanych kwalifikatorów,
- ziemniak – 9,0 ha, całość powierzchni objęta oceną polową urzędową; przeprowadzono trzy oceny polowe, wszystkie w ocenie urzędowej (zakwalifikowane);

— w 2021 r. gatunek:

- rośliny zbożowe – 9 186,2 ha, w tym 1 721,4 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 1 716,2 ha zakwalifikowano, a 5,2 ha zdyskwalifikowano) oraz 7 464,8 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 7 275,5 ha zakwalifikowano, a 189,3 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 748 ocen polowych, z czego 143 w ocenie urzędowej, a 605 przez akredytowanych kwalifikatorów,
- rośliny pastewne – 3 661,3 ha, w tym 813,5 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 805,3 ha zakwalifikowano, a 8,2 ha zdyskwalifikowano) oraz 2 847,8 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 2 661,7 ha zakwalifikowano, a 186,1 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 624 oceny polowe, z czego 102 w ocenie urzędowej, a 522 przez akredytowanych kwalifikatorów,
- oleiste i włókniste – 730,6 ha, w tym 88,8 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (całość zakwalifikowano) oraz 641,8 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 630,1 ha zakwalifikowano, a 11,7 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 132 oceny polowe, z czego 36 w ocenie urzędowej, a 96 przez akredytowanych kwalifikatorów,
- ziemniak – 6,8 ha, całość powierzchni objęta oceną polową urzędową (zakwalifikowana), przeprowadzono dwie oceny polowe urzędowe;

— w 2022 r. gatunek:

- rośliny zbożowe – 9 155,7 ha, w tym 2 146,2 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 2 082,0 ha zakwalifikowano, a 64,2 ha zdyskwalifikowano) oraz 7 009,5 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 6 897,3 ha zakwalifikowano, a 112,2 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 711 ocen polowych, z czego 133 w ocenie urzędowej, a 578 przez akredytowanych kwalifikatorów,
- rośliny pastewne – 2 635,6 ha, w tym 333,1 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 299,3 ha zakwalifikowano, a 33,8 ha zdyskwalifikowano) oraz 2 302,5 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 2 020,1 ha zakwalifikowano, a 282,4 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 484 ocen polowych, z czego 58 w ocenie urzędowej, a 426 przez akredytowanych kwalifikatorów,
- buraki – 1,0 ha, całość powierzchni objęta oceną polową urzędową (całość zdyskwalifikowano), przeprowadzono jedną taką ocenę,
- oleiste i włókniste – 814,3 ha, w tym 47,9 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 47,8 ha zakwalifikowano, a 0,1 ha zdyskwalifikowano) oraz 766,4 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (całość zakwalifikowano), przeprowadzono 126 ocen polowych, z czego 20 w ocenie urzędowej, a 106 przez akredytowanych kwalifikatorów,
- ziemniak – 10,0 ha, całość powierzchni objęta oceną polową urzędową (całość zakwalifikowano), przeprowadzono pięć takich ocen;

— w I półroczu 2023 r. gatunek:

- rośliny zbożowe – 1 568,4 ha, w tym 237,5 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (całość zakwalifikowano) oraz 1 330,9 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji, przeprowadzono 96 ocen polowych, z czego dziewięć w ocenie urzędowej, a 87 przez akredytowanych kwalifikatorów,
- rośliny pastewne – 449,0 ha, w tym 19,0 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową urzędową (z czego 18,0 ha zakwalifikowano, a 1,0 ha zdyskwalifikowano) oraz 430,0 ha powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 391,1 ha zakwalifikowano, a 38,9 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 82 oceny polowe, z czego dwie w ocenie urzędowej, a 80 przez akredytowanych kwalifikatorów,
- oleiste i włókniste – 192,6 ha, całość powierzchni plantacji objętych oceną polową w akredytacji (z czego 189,0 ha zakwalifikowano, a 3,6 ha zdyskwalifikowano), przeprowadzono 47 ocen polowych przez akredytowanych kwalifikatorów.

(akta kontroli: tom III, str. 1-12)

Z posiadanych przez WIORiN ocen laboratoryjnych i ich wyników wynikało, że:

- w 2019 r. dokonano 2 047 ocen laboratoryjnych, łączna liczba materiału siewnego objęta oceną laboratoryjną wyniosła 49 815,81 ton, z czego:
 - laboratoria akredytowane dokonały 1 165 ocen laboratoryjnych łącznie 27 585,47 ton materiału siewnego, z czego 25 993,73 ton zakwalifikowano, a 1 591,74 tony (5,8%) zdyskwalifikowano,
 - PON dokonała 882 ocen laboratoryjnych łącznie 22 230,34 ton materiału siewnego, z czego 19 918,00 ton zakwalifikowano, a 2 312,34 tony (10,4%) zdyskwalifikowano;
- w 2020 r. dokonano 2 186 ocen laboratoryjnych, łączna liczba materiału siewnego objęta oceną laboratoryjną wyniosła 54 287,35 ton, z czego:

- laboratoria akredytowane dokonały 1 370 ocen laboratoryjnych łącznie 33 378,59 ton materiału siewnego, z czego 28 617,73 ton zakwalifikowano, a 4 760,86 tony (14,3%) zdyskwalifikowano,
- PON dokonała 816 ocen laboratoryjnych łącznie 20 908,76 ton materiału siewnego, z czego 17 863,83 ton zakwalifikowano, a 3 044,93 tony (14,6%) zdyskwalifikowano.

(akta kontroli: tom III, str. 251-253)

Liczba prób oraz masa badanych partii nasion rolniczych dla poszczególnych grup roślin rolniczych w kontrolowanym okresie wyniosły:

- w 2019 r. – 2 047 prób dotyczących 49 815,81 ton roślin rolniczych, z czego odnośnie,
 - roślin zbożowych to 1 921 prób o łącznej masie badanych partii nasion rolniczych 48 289,55 ton,
 - roślin pastewnych to 25 prób o łącznej masie badanych partii nasion rolniczych 379,76 ton,
 - roślin oleistych i włókniстых to 101 prób o łącznej masie badanych partii nasion rolniczych 1 146,50 ton;
- w 2020 r. – 2 186 prób dotyczących 54 287,35 ton roślin rolniczych, z czego odnośnie,
 - roślin zbożowych to 2 068 prób o łącznej masie badanych partii nasion rolniczych 52 695,49 ton,
 - roślin pastewnych to 19 prób o łącznej masie badanych partii nasion rolniczych 242,09 ton,
 - roślin oleistych i włókniстых to 99 prób o łącznej masie badanych partii nasion rolniczych 1 349,77 ton.

(akta kontroli: tom III, str. 12)

9. WIORiN realizował kontrole materiału siewnego. Liczba przeprowadzonych kontroli³⁸ przedsiębiorców i rolników prowadzących obrót materiałem siewnym roślin rolniczych w poszczególnych latach wyniosła:

- w 2019 r. – 194 kontrole przedsiębiorców i 15 kontroli rolników,
- w 2020 r. – 175 kontroli przedsiębiorców i 14 kontroli rolników,
- w 2021 r. – 299 kontroli przedsiębiorców i 17 kontroli rolników,
- w 2022 r. – 294 kontrole przedsiębiorców i 19 kontroli rolników,
- w I półroczu 2023 r. – 151 kontroli przedsiębiorców i pięć kontroli rolników.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że zakres kontroli uzależniony był od charakteru działalności kontrolowanego, sprawdzano m.in.: wymagania w zakresie jakości oraz spełnianie wymagań w zakresie wytwarzania, oceny przechowywania materiału siewnego, obrót materiałem. Ustalenia z przeprowadzonych kontroli dokumentowane były w protokołach kontroli, a jeżeli wskazały wystąpienie nieprawidłowości, nakładane były mandaty karne i/lub wydawane były zalecenia pokontrolne.

Odstąpienia od przeprowadzenia kontroli podmiotów, które prowadziły obrót materiałem siewnym następowały z poniższych przyczyn:

- podmiot zaprzestał prowadzenia obrotu materiałem siewnym, w związku z czym przeprowadzenie kontroli nie było celowe,
- kontakt z podmiotem (telefoniczny, e-mailowy, osobisty) nie był możliwy, w związku z tym nie było możliwości przeprowadzenia kontroli,

³⁸ Łączna liczba kontroli w badanym okresie: 1 113 kontroli przedsiębiorców i 70 kontroli rolników.

- zmiana przez Wojewódzkiego Inspektora wytycznych do planów pracy, powodująca, że podmiot został usunięty z planu kontroli.

Zasady prowadzenia kontroli materiału siewnego, zostały określone w zarządzeniu nr 6/2015 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z 24 listopada 2015 r. Dodatkowe wytyczne dotyczące kontroli przedsiębiorców prowadzących obrót materiałem siewnym zostały określone przez Wojewódzkiego Inspektora pismem nr WNN.110.1.2020 z 2 stycznia 2020 r. W okresie objętym kontrolą, WIORiN corocznie otrzymywał z GIORiN Wytyczne do planu pracy wojewódzkich inspektoratów, które uwzględniały wytyczne dotyczące przeprowadzania kontroli materiału siewnego. Wytyczne GIORiN były podstawą do sporządzania wytycznych do Planów pracy Oddziałów WIORiN.

Na podstawie wybranych losowo pięciu kontroli, po jednej z każdego roku objętego kontrolą, ustalono, że sposób postępowania w kontrolach materiału siewnego był zgodny z Zasadami prowadzenia kontroli wytwarzania, oceny, przechowywania i obrotu materiałem siewnym (załącznik do zarządzenia nr 6/2015 GIORiN z 24 listopada 2015 r.), tj.:

- w czterech przypadkach kontrolowany otrzymywał zawiadomienie o zamiarze wszczęcia kontroli, w jednym przypadku (w 2019 r.) kontrola odbyła się bez zawiadomienia, zgodnie ze stanem prawnym obowiązującym w 2019 r. kontrola obrotu materiałem siewnym była przeprowadzana na podstawie dwóch ustaw: ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin³⁹ i ustawy o nasiennictwie, zatem kontrola przeprowadzana była z zastosowaniem art. 48 ust. 11 pkt 12 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców⁴⁰, tj. bez zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli,
- w pięciu przypadkach kontrola przeprowadzona była po upływie 7 dni i nie później niż w ciągu 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia,
- w pięciu przypadkach kontrolującym prawidłowo wystawiono upoważnienia do przeprowadzania kontroli,
- w pięciu przypadkach z czynności kontrolnych sporządzono protokoły kontroli, zawierające wszystkie elementy wskazane w Zasadach prowadzenia kontroli,
- nie stwierdzono uchybień w żadnym przypadku, więc nie wydano zaleceń pokontrolnych.

W ramach nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym, WIORiN współpracował z Centralnym Ośrodkiem Badania Odmian Roślin Uprawnych w zakresie oceny tożsamości oraz z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie dopłat z tytułu zużycia do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany.

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że WIORiN nie otrzymywał z innych wojewódzkich inspektoratów informacji o pochodzących z obszaru działalności WIORiN we Wrocławiu, partiach materiału siewnego roślin rolniczych, które nie odpowiadały wymaganiom w zakresie jakości albo wytwarzania, oceny i przechowywania materiału siewnego. Wystąpiły trzy przypadki stwierdzenia wystąpienia partii materiału siewnego, które nie odpowiadały wymaganiom w zakresie jakości albo wytwarzania, oceny i przechowywania materiału siewnego, pochodzących z obszaru działalności innych WIORiN. W jednym przypadku wydano decyzję w sprawie zakazu prowadzenia obrotu partią materiału siewnego niespełniającą wymagań, a w dwóch pozostałych przypadkach, opakowania materiału siewnego były niewłaściwie zabezpieczone (zastosowano w jednym przypadku pouczenie, a w drugim przypadku

³⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 972. Ustawa obowiązywała do 13 marca 2020 r.

⁴⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 221, ze zm.

nałożono mandat). W każdej z tych spraw, poinformowano właściwy WIORiN, z którego pochodziły partie materiału niespełniające wymagań. Nie informowano GIORiN o tych przypadkach, ponieważ nie było wytycznych, aby taką informację przekazywać. W trybie art. 121 ustawy o nasiennictwie, przeprowadzono 1 113 kontroli przedsiębiorców prowadzących obrót materiałem siewnym roślin rolniczych i warzywnych. W stosunku do materiału siewnego roślin rolniczych wydano jedną decyzję na podstawie art. 121 ust. 4 ustawy o nasiennictwie, tj. zakaz prowadzenia obrotu partią materiału siewnego niespełniającą wymagań.

(akta kontroli: tom IV, str. 1-109)

10. W latach 2019-2023 (I półrocze) kwalifikatorzy z terenu województwa dolnośląskiego uczestniczyli w szkoleniach dla kwalifikatorów organizowanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Krakowie i Polską Izbę Nasienną (ośrodek szkoleniowy). Przeprowadzono 32 szkolenia w których uczestniczyło 95 osób⁴¹.

Po ukończeniu szkolenia podstawowego wydano 23 zaświadczenia (16 wydanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Krakowie, a siedem przez Polską Izbę Nasienną).

Po ukończeniu szkoleń doskonalących Polska Izba Nasienna wydała dwa zaświadczenia. Po ukończeniu szkoleń doskonalących Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Krakowie nie wydawał zaświadczeń.

(akta kontroli: tom I, str. 171-199)

W okresie objętym kontrolą próbobiorky z terenu woj. dolnośląskiego uczestniczyli w szkoleniach dla próbobiorków organizowanych przez WIORiN, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Łodzi i Polską Izbę Nasienną. Ogółem przeprowadzono 15 takich szkoleń, w których uczestniczyły 64 osoby⁴².

⁴¹ Były to następujące szkolenia: [1] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 10 czerwca 2019 r. – jedna osoba; [2] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin oleistych i włókniстых, 12 czerwca 2019 r. – jedna osoba; [3] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin zbożowych, od 24 do 26 czerwca 2019 r. – jedna osoba; [4] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów gryki, 27 czerwca 2019 r. – dwie osoby; [5] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 23 czerwca 2020 r. – jedna osoba; [6] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 14 czerwca 2021 r. – 20 osób; [7] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 15 czerwca 2021 r. – 10 osób; [8] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 15 czerwca 2021 r. – jedna osoba; [9] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin pastewnych – bobowatych, 9 czerwca 2021 r. – dwie osoby; [10] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin pastewnych – bobowatych, 9 czerwca 2021 r. – dwie osoby; [11] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin pastewnych – traw, 10 czerwca 2021 r. – dwie osoby; [12] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin oleistych, 13 maja 2021 r. – jedna osoba; [13] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 7 czerwca 2021 r. – jedna osoba; [14] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin pastewnych, 8 czerwca 2021 r. – dwie osoby; [15] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 8 czerwca 2021 r. – jedna osoba; [16] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin oleistych 9 czerwca 2021 r. – dwie osoby; [17] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin oleistych, 13 maja 2021 r. – jedna osoba; [18] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin włókniстых, 5 sierpnia 2021 r. – jedna osoba; [19] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 7 czerwca 2022 r. – trzy osoby; [20] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin zbożowych – kukurydzy, 13 lipca 2022 r. – 17 osób; [21] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin pastewnych, 14 czerwca 2022 r. – jedna osoba; [22] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin pastewnych, 23 czerwca 2022 r. – jedna osoba; [23] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin oleistych, 12 maja 2022 r. – jedna osoba; [24] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 8 czerwca 2022 r. – jedna osoba; [25] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin oleistych, 15 maja 2023 r. – dwie osoby; [26] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin włókniстых, 2 sierpnia 2023 r. – dwie osoby; [27] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin pastewnych – bobowatych 14 czerwca 2023 r. – jedna osoba; [28] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin pastewnych – bobowatych 14 czerwca 2023 r. – trzy osoby; [29] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin pastewnych, 22 czerwca 2023 r. – jedna osoba; [30] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 20 czerwca 2023 r. – jedna osoba; [31] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 6 czerwca 2023 r. – pięć osób; [32] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin zbożowych, 6 czerwca 2023 r. – cztery osoby.

⁴² Były to następujące szkolenia: [1] szkolenie doskonalące dla próbobiorky urzędowego, 6 lutego 2019 r. – jedna osoba; [2] szkolenie podstawowe dla próbobiorków urzędowych, 28 marca 2019 r. – trzy osoby; [3] szkolenie doskonalące dla próbobiorky akredytowanego, 6 sierpnia 2019 r. – jedna osoba; [4] szkolenie podstawowe dla próbobiorky urzędowego, 7 listopada 2019 r. – jedna osoba; [5] szkolenie doskonalące dla próbobiorky

Wydano 12 osobom zaświadczenia o ukończeniu szkolenia podstawowego (pięć zostało wydanych przez WIORiN, jedno – przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Łodzi, sześć – przez Polską Izbę Nasiennej).

Liczba zaświadczeń o ukończeniu szkolenia doskonalącego wynosiła 20 (wszystkie wydane przez Polską Izbę Nasiennej). Po ukończeniu szkoleń doskonalących WIORiN nie wydawał zaświadczeń.

(akta kontroli: tom I, str. 171-199)

Na podstawie pięciu szkoleń przeprowadzonych w okresie objętym kontrolą⁴³ w których udział wzięły 124 osoby (także spoza województwa dolnośląskiego) ustalono, że programy szkoleń spełniały wymogi określone w załącznikach do rozporządzenia w sprawie szkoleń.

(akta kontroli: tom I, str.174-199)

Na próbie spraw wybranych do badania przeprowadzonego w zakresie pkt 2, 3 i 4 niniejszego wystąpienia pokontrolnego ustalono, że przeprowadzający ocenę odbyli szkolenie i otrzymali zaświadczenie potwierdzające zdanie egzaminu kończącego to szkolenie.

(akta kontroli: tom I, str.173, 200-309)

W przypadku szkoleń doskonalących na próbie obejmującej 5% liczby wydanych zaświadczeń po odbyciu takich szkoleń (siedem sztuk) stwierdzono, że okres od poprzedniego szkolenia nie był dłuższy niż pięć lat.

(akta kontroli: tom I, str. 262)

11. Na podstawie próby pięciu losowo wybranych spraw (po jednej z każdego roku objętego kontrolą) dotyczących naliczania i poboru opłat związanych z oceną materiału siewnego stwierdzono, że wartość pobranych opłat ogółem wynosiła 3 618,00 zł, opłaty pobierano za czynności wymienione w art. 115 ust. 1 ustawy o nasiennictwie oraz według stawek ustalonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi⁴⁴. W trzech przypadkach, na kwotę ogółem 3 063,00 zł, opłaty wniesiono terminowo, w dwóch, ogółem na kwotę 555,00 zł po terminie płatności. We wszystkich przypadkach wyniki badań zostały wydane po uiszczeniu opłat.

W jednym z przypadków nieterminowych płatności należność została wpłacona na rachunek bankowy WIORiN pięć dni po terminie płatności (w dniu wystosowania wezwania do zapłaty). W drugim przypadku, należność w łącznej kwocie 183,00zł⁴⁵ za wykonanie, na zlecenie gospodarstwa rolnego, analiz laboratoryjnych nasion szpinaku, została wyegzekwowana w wyniku postępowania egzekucyjnego po ponad 19 miesiącach od terminu płatności, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

akredytowanego, 26 lutego 2020 r. – jedna osoba; [6] szkolenie podstawowe dla próbobiorky urzędowego, 19 października 2020 r. – jedna osoba; [7] szkolenie podstawowe dla próbobiorków akredytowanych, 15 października 2020 r. – trzy osoby; [8] szkolenie podstawowe dla próbobiorky akredytowanego, 25 października 2020 r. – jedna osoba; [9] szkolenie doskonalące dla próbobiorków akredytowanych, 27 kwietnia 2021 r. – 10 osób; [10] szkolenie doskonalące dla próbobiorków akredytowanych, 21 maja 2021 r. – 10 osób; [11] szkolenie podstawowe dla próbobiorków akredytowanych, 27 maja 2021 r. – dwie osoby; [12] szkolenie doskonalące dla próbobiorków urzędowych, 19 października 2021 r. – 25 osób; [13] szkolenie podstawowe dla próbobiorków urzędowych, 13 maja 2022 r. – jedna osoba; [14] szkolenie podstawowe dla próbobiorky akredytowanego, 2 czerwca 2022 r. – jedna osoba; [15] szkolenie podstawowe dla próbobiorków akredytowanych, 30 maja 2023 r. – trzy osoby.

⁴³ Były to: [1] szkolenie podstawowe dla próbobiorków urzędowych (28 marca 2019 r.); [2] szkolenie podstawowe dla próbobiorky urzędowego (19 października 2020 r.); [3] szkolenie podstawowe dla kwalifikatorów roślin pastewnych (od 9 do 10 czerwca 2021 r.); [4] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin zbożowych – kukurydzy (13 lipca 2022 r.); [5] szkolenie doskonalące dla kwalifikatorów roślin zbożowych (6 czerwca 2023 r.).

⁴⁴ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie opłat związanych z oceną materiału siewnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 630, ze zm.).

⁴⁵ Rachunek z dnia 27 sierpnia 2019 r. nr 315/08/2019/PON/In na kwotę 122,00 zł za analizę laboratoryjną nr 2601/2019DW oraz rachunek z dnia 22 sierpnia 2019 r. nr 297/08/2019/PON/In na kwotę 61,00 zł.

W przypadkach wykonywania czynności wskazanych w art. 115 ust. 1 pkt 1 ustawy o nasiennictwie, tj. dokonywania oceny tożsamości oraz czystości odmianowej materiału siewnego, należne opłaty ustalono z uwzględnieniem kosztów, poboru prób w wysokości określonej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W badanej próbie były trzy takie przypadki, koszt poboru prób wyniósł ogółem 216,00 zł.

(akta kontroli: tom I, str. 56-164)

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. łączna kwota zrealizowanych dochodów budżetowych z tytułu opłat związanych z oceną materiału siewnego⁴⁶, tj. w wyniku realizacji przez WIORiN czynności, o których mowa w art. 115 ustawy o nasiennictwie, wyniosła 1 907 469,73 zł. W kolejnych latach tego okresu było to: 663 385,01 zł, 630 715,69 zł, 369 238,63 zł, 197 950,87 zł i 46 179,53 zł.

Dochody, o których mowa wyżej osiągnięto głównie z tytułu opłat za: [1] wykonanie ocen tożsamości oraz czystości odmianowej materiału siewnego, ogółem 303 112,00 zł i w kolejnych latach: 66 650,00 zł, 61 070,00 zł, 76 322,00 zł, 75 882,00 zł i 23 188,00 zł, [2] pobieranie prób materiału nasiennego i gleby, ogółem 75 427,00 zł i w kolejnych latach: 17 674,00 zł, 13 700,00 zł, 19 029,00 zł, 18 309,00 zł i 6 715,00 zł, [3] wykonanie ocen polowej lub szkółkarskiej, ogółem 370 929,00 zł i w kolejnych latach: 101 624,00 zł, 124 285,00 zł, 80 171,00 zł i 64 849,00 zł, [4] udzielenie akredytacji, upoważnień i zgody na pobieranie prób, szkolenie, nadzór, ogółem 82 242,00 zł i w kolejnych latach: 23 422,50 zł, 21 159,50 zł, 13 040,00 zł, 11 390,00 zł i 13 230,00 zł, [5] wydanie etykiet i plomb urzędowych, ogółem 693 690,23 zł i w kolejnych latach: 253 378,51 zł, 232 681,19 zł, 177 063,13 zł, 27 520,87 zł i 3 046,53 zł, [6] wykonanie analiz laboratoryjnych, ogółem 382 069,50 zł i w kolejnych latach: 200 636,00 zł, 177 820,00 zł, 3 613,50 zł⁴⁷.

(akta kontroli: tom I, str. 5-19)

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że: dochody z usług z zakresu nadzoru nasiennego uzależnione są przede wszystkim od liczby i powierzchni plantacji zgłoszonych przez wnioskodawców do oceny polowej, gatunku i odmiany roślin rosnących na plantacjach, liczby pobranych prób materiału siewnego oraz liczby wydanych etykiet rolniczych. W 2022 r. niższe niż zaplanowano wykonanie dochodów wynikało z mniejszych wpływów z dokonanych ocen polowych, z uwagi na możliwość ich samodzielnej oceny przez podmioty akredytowane w ramach tymczasowego eksperymentu, o którym mowa w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie wytwarzania materiału siewnego kategorii elitarny w ramach tymczasowego eksperymentu⁴⁸. Odnotowano również niższe dochody związane z wydawaniem etykiet i etykieto-paszportów w związku z możliwością samodzielnego drukowania etykiet urzędowych przez przedsiębiorców, uzyskania przez firmy nasienne pozwoleń na zaopatrywanie się w etykiety urzędowe we własnym zakresie, bez pośrednictwa WIORiN oraz mniejszej liczby złożonych wniosków o wydruk etykiet. Natomiast na 30 czerwca 2023 r. realizacja planu dochodów nie osiągnęła 50%, ponieważ wpływy dotyczące oceny polowej, oceny tożsamości materiału siewnego generowane są w drugiej połowie roku.

(akta kontroli: tom I, str. 3)

W latach 2019-2023 (I półrocze), w dochody z tytułu opłat związanych z oceną materiału siewnego ujmowano w sprawozdawczości budżetowej⁴⁹ WIORiN zbiorczo, jako jeden z tytułów dochodów budżetowych, sklasyfikowanych w dziale 010, rozdział 01032, § 0830. Dochody w tym zakresie zostały wykonane w kwotach 852 848,76 zł, 768 089,82 zł, 446 790,20 zł, 264 604,15 zł, 65 430,21 zł, co stanowiło 77,78%,

⁴⁶ Bez rozróżnienia na materiał rolniczy, warzywny i sadowniczy.

⁴⁷ W latach 2022 i 2023 nie osiągnięto dochodów z tego tytułu.

⁴⁸ Dz. U. poz. 216.

⁴⁹ W sprawozdaniach RB-27 z wykonania planu dochodów budżetowych za lata 2019-2022 i za I połowę 2023 r.

82,11%, 82,64%, 74,81%, 70,58% wielkości planowanej, przy czym udział dochodów uzyskanych z tytułu opłat związanych z oceną materiału siewnego stanowił odpowiednio 77,78%, 82,11%, 82,64%, 74,81% i 70,58% dochodów sklasyfikowanych w dziale 010, rozdział 01032, § 0832. Na koniec okresów sprawozdawczych lat 2019-2022 i w I półroczu 2023 r. wykazano następujący stan należności i zaległości: [1] należności – 32 909,0 zł, w tym zaległości – 6 094,58 zł, [2] 7 636,92 zł i 763,68 zł, [3] 113,00 zł i 113,00 zł, [4] 552,00 zł i 552,00 zł, [5] 7 152,00 zł i 167,00 zł.

(akta kontroli: tom I, str. 5-9, 19, 169)

Stosownie do § 3 ust. 3 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 stycznia 2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania budżetu państwa⁵⁰, Wojewoda Dolnośląski w latach 2019-2023 ustanawiał Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa, kierownika WIORiN we Wrocławiu, bezpośrednio podległym dysponentem trzeciego stopnia w części 85/02 - województwo dolnośląskie⁵¹.

(akta kontroli: tom I, str. 20-55)

W analizowanym okresie, na dzień 31 grudnia, zaległości z tytułu opłat związanych z oceną materiału siewnego wystąpiły w 2019 r., 2020 r. i 2021 r. – były to zaległości w kwocie 183,00 zł i dotyczyły sprawy opisanej powyżej.

(akta kontroli: tom I, str. 5-9, 56-113)

W latach 2019-2023 (I półrocze) w WIORiN miał miejsce jeden przypadek nałożenia i poboru opłaty sankcyjnej. Dotyczyło to opłaty, o której mowa w art. 123 ust. 2 ustawy o nasiennictwie. Opłatę nałożono w drodze decyzji administracyjnej⁵² w związku ze stwierdzeniem prowadzenia obrotu materiałem siewnym (jęczmień jary) bez wymaganego zgłoszenia⁵³ właściwemu wojewódzkiemu inspektorowi zamiaru prowadzenia obrotu materiałem siewnym. Ustaleń dokonano w wyniku kontroli przeprowadzonej przez pracowników WIORiN Oddział w Lwówku Śląskim. Od decyzji nie wniesiono odwołania. Opłata w kwocie 2 270 zł została uiszczona w terminie.

(akta kontroli: tom I, str. 10-19)

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że w okresie objętym kontrolą, w efekcie realizacji zadań z zakresu nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych:

- zdyskwalifikowano 320 plantacji materiału siewnego, materiał siewny z plantacji niespełniających wymagań w zakresie wytwarzania nie trafił do dalszej produkcji, w tym w jednym przypadku w wyniku unieważnienia wyniku oceny polowej nieprawidłowo przeprowadzonej przez kwalifikatora akredytowanego;
- nieprawidłowo pobrany materiał siewny nie trafił do dalszego badania, unieważniono nieprawidłowe pobranie przez próbobiórce akredytowanego dwóch prób materiału siewnego;
- ośmiu przedsiębiorcom wydano zalecenia pokontrolne, co zapobiegło dalszym nieprawidłowościom.

Ponadto, Wojewódzki Inspektor wskazała, że prowadzone przez WIORiN działania umożliwiają wykrycie nieprawidłowości, ale również im przeciwdziałają, ponieważ podmioty prowadzące produkcję i obrót materiałem siewnym mają świadomość, że ich działalność jest stale nadzorowana. Tym samym w efekcie prowadzonego

⁵⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 259, ze zm.

⁵¹ Zarządzenie nr 3 Wojewody Dolnośląskiego z 3 stycznia 2019 r., zarządzenie nr 2 Wojewody Dolnośląskiego z 3 stycznia 2020 r., zarządzenie nr 1 Wojewody Dolnośląskiego z 4 stycznia 2021 r., zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego nr 1 z 3 stycznia 2022 r., zarządzenie Wojewody Dolnośląskiego nr 1 z 2 stycznia 2023 r.

⁵² Nr WNN.7140.41.2022 z 28 kwietnia 2022 r.

⁵³ O którym mowa w art. 84 ust. 1 ustawy o nasiennictwie.

nadzoru minimalizowane jest ryzyko, że materiał siewny wprowadzany do obrotu i będący w obrocie nie spełnia wymagań jakościowych. Dzięki tym działaniom materiał siewny, który trafia do ostatecznego odbiorcy (rolnika) jest właściwej jakości i stanowi odpowiednią bazę do założenia plantacji produkcyjnych.

(akta kontroli: tom I, str. 165)

W wyniku kontroli przeprowadzonych w latach 2019-2023 (I półrocze) przez WIORiN, nałożono w ośmiu przypadkach grzywny w drodze mandatu karnego⁵⁴ za wykroczenia określone w art. 126 ust. 1 ustawy o nasiennictwie (z tego dwie w 2019 r., jedną w 2020 r., cztery w 2022 r. i jedną w 2023 r.). Łączna kwota grzywnien wyniosła 1 500,00 zł⁵⁵, z tego w 2019 r. – 250,00 zł, w 2020 r. – 200,00 zł, w 2022 r. – 850,00 zł i w 2023 r. – 200,00 zł

(akta kontroli: tom I, str. 165-166)

Łączna kwota wydatków dotycząca zadań realizowanych w ramach sprawowanego nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin (roślin rolniczych, warzywnych i sadowniczych łącznie) z uwzględnieniem wynagrodzeń wynosiła w 2019 r. – 3 736 282,51 zł, w 2020 r. – 3 808 565,59 zł, w 2021 r. – 3 165 948,89 zł, w 2022 r. – 3 272 558,53 zł. Plan wydatków zrealizowano w tych latach odpowiednio w: 99,85%, 97,03%, 99,92%, 100,00%.

W tzw. układzie zadaniowym, zadania te realizowane były w ramach zadania 21.1. Rozwój produkcji roślinnej i ochrona roślin uprawnych, podzadania 21.1.3. Ochrona roślin i nasiennictwo oraz działania 21.1.3.2. Nadzór nad wytwarzaniem, oceną, obrotem i stosowaniem materiału siewnego. Dla realizacji powyższych działań określone zostały: cel (zapewnienie wysokiej jakości materiału siewnego) i mierniki realizacji działań: [1] stosunek liczby stwierdzonych nieprawidłowości do liczby przeprowadzonych (badań) kontroli (szt./szt.), wartość docelową miernika osiągnięto w latach 2019, 2020, 2022 i 2023 (I kwartał), wartość osiągnięta była w 2021 r. niższa o 20% od planowanej wartości docelowej; [2] stosunek liczby kontroli (i badań laboratoryjnych) do liczby podmiotów podlegających kontroli (szt./szt.), wartość docelowa nie została osiągnięta w całym analizowanym okresie; [3] stosunek liczby partii materiału siewnego wycofanego z obrotu, niespełniającego wymagań, do liczby partii materiału siewnego poddanego kontroli (%), wartość docelowa została osiągnięta w 2019 r., w pozostałych latach wartość docelowa nie została osiągnięta.

(akta kontroli: tom I, str. 312-319)

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że przyczyną niepełnej realizacji zaplanowanych wartości mierników była, m.in. trudna do określenia w planie liczba podmiotów podlegających kontroli ze względu na brak informacji o liczbie wniosków o dokonanie wpisu do ewidencji przedsiębiorców, dostawców, rolników, które wpłyną w ciągu roku do WIORiN. Liczba podmiotów jest zmienna. Ponadto, podczas czynności kontrolnych, wpływ na mierniki mają również kontrole interwencyjne, które na etapie planowania nie są możliwe do przewidzenia.

(akta kontroli: tom I, str. 312)

12. W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. w WIORiN nie identyfikowano ryzyka, które wprost odnosiłoby się do celów i zadań związanych z nadzorem nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych w ramach mechanizmów kontroli zarządczej. Zidentyfikowano ryzyka, które w sposób ogólny

⁵⁴ Nie kierowano wniosków o ukaranie do sądów.

⁵⁵ Mandaty wystawione w wyniku kontroli materiału siewnego w okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r.: [1] na podstawie art. 126 ust. 1 pkt 6 ustawy o nasiennictwie – dwa mandaty (12 sierpnia 2019 r. na kwotę 100 zł; 15 września 2022 r. na kwotę 300 zł), [2] na podstawie art. 126 ust. 1 pkt 6 i 8 – jeden mandat (9 września 2019 r. na kwotę 150 zł), [3] na podstawie art. 126 ust. 1 pkt 4 i 5 – jeden mandat (24 września 2020 r. na kwotę 200 zł), [4] na podstawie art. 126 ust. 1 pkt 7 – cztery mandaty (14 lutego 2022 r. na kwotę 200 zł; 18 marca 2022 r. kwotę 150 zł; 7 września 2022 r. na kwotę 200 zł; 6 czerwca 2023 r. na kwotę 200 zł).

obejmowały wykonanie zadań merytorycznych WIORiN, między innymi, takie jak: „Zmiana przepisów prawa, przepisy nieprecyzyjne, brak szczegółowych wytycznych, nieznanostwo uregulowań prawnych koniecznych do realizacji zadań Inspekcji” i „Ograniczenie nadzoru Inspekcji nad działaniami przewidzianymi ustawami w związku z wystąpieniem stanu zagrożenia epidemicznego SARS-CoV-2 i wprowadzeniem ograniczeń ustawowych w zakresie stosowania obowiązujących przepisów”.

WIORiN w latach 2020-2023 dokonywał identyfikacji ryzyk, a zidentyfikowane ryzyka były poddawane analizie pozwalającej ocenić prawdopodobieństwo i skutek jego wystąpienia. W stosunku do każdego ryzyka określony został poziom istotności oraz rodzaj reakcji/działań koniecznych do podjęcia w celu zmniejszenia danego ryzyka do poziomu akceptowalnego. W badanym okresie nie wystąpiły przypadki rażąco odbiegającej od norm prawnych, nieefektywnej, nieoszczędnej lub nieterminowej realizacji zadań z zakresu nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych, które wynikałyby z niezidentyfikowania ryzyka w ramach mechanizmów kontroli zarządczej.

(akta kontroli: tom I, str. 312)

13. Z analizy danych pozyskanych przez WIORiN w trybie art. 81 ust. 10 ustawy o nasiennictwie, wynikało, że w latach 2019-2020 liczba prób oraz mas badanych partii nasion rolniczych ogółem wzrosła. W 2019 r. zbadano 2 047 prób o masie 49 815,81 ton, a w roku 2020 było to 2 186 prób o masie 54 287,35 ton.

W latach 2019-2020 zwiększeniu o 7,0% (z 2 047 do 2 186 szt.) uległa liczba dokonanych ocen laboratoryjnych⁵⁶, o 9,0% (z 49 816 ton do 54 287 ton) zwiększyła się przebadana łączna liczba materiału siewnego objęta oceną laboratoryjną. Łączna liczba materiału siewnego zakwalifikowanego w ocenie laboratoryjnej zwiększyła się o 1,2% (45 912 ton do 46 482 ton), a łączna liczba materiału siewnego zdyskwalifikowanego w ocenie laboratoryjnej zwiększyła się o 99,9% (z 3 904 ton do 7 806 ton). Istotnie zwiększył się procent zdyskwalifikowanego materiału siewnego w ocenie laboratoryjnej. W 2019 r. było to 27%, a w 2020 r. 51%.

WIORiN we Wrocławiu, począwszy od 2021 r., ze względu na zmiany organizacyjne nie wykonywał badań laboratoryjnych.

Analiza danych statystycznych z lat 2019-2022 dotyczących powierzchni plantacji nasiennych poszczególnych gatunków roślin rolniczych objętych oceną polową przez WIORiN wykazała, że ocenie polowej podlegały plantacje zbożowe (16 rodzajów plantacji zbóż), plantacje pastewne (cztery rodzaje plantacji), plantacje roślin oleistych (sześć rodzajów plantacji) oraz plantacje ziemniaków. W analizowanym udziale powierzchni zdyskwalifikowanych plantacji nasiennych był zmienny, nie wykazywał na występowanie jakichkolwiek tendencji i wynosił: [1] w przypadku plantacji zbożowych: w 2019 r. – 2,5%, i dalej 3,3%, 2,1%, 1,9% i 4,6%, [2] w przypadku plantacji pastewnych było to 7,8%, 4,5%, 5,3%, 11,9%, 8,8%, [3] w przypadku plantacji roślin oleistych – 4,6%, 2,1%, 1,6%, 0,1%, 1,9%, [4] w przypadku plantacji ziemniaków oceny polowej dokonywano w latach 2020-2022 i nie zdyskwalifikowano żadnej plantacji. Szczegółowe dane dotyczące powierzchni plantacji nasiennych poszczególnych gatunków roślin rolniczych objętych oceną polową, liczby przeprowadzonych ocen polowych, łącznej powierzchni plantacji nasiennych zakwalifikowanych w ocenie polowej oraz łącznej powierzchni plantacji nasiennych zdyskwalifikowanych w ocenie polowej przedstawiono w pkt 8 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli: tom III, str. 251-253)

⁵⁶ W czterech laboratoriach.

W latach 2019-2022, zarówno w planach pracy WIORiN, jak i w sprawozdaniach z działalności WIORiN, uwzględniono zadania i dane dotyczące realizacji nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych. Liczba zadań w ramach nadzoru nasiennego wzrastała w analizowanym okresie i wynosiła 27 w 2019 r., a następnie 28, 36 i 37.

(akta kontroli: tom I, str. 320-354)

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że dane dotyczące sprawowanego przez WIORiN nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym są wykorzystywane podczas planowania zadań na kolejny rok (tzw. analiza ryzyka), w szczególności:

- harmonogramy kontroli kwalifikatorów polowych są sporządzane w oparciu o wyniki tych kontroli w latach ubiegłych,
- harmonogram pobierania prób kontrolnych jest sporządzany w oparciu o wyniki oceny prób kontrolnych w latach ubiegłych.

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że plany pracy WIORiN we Wrocławiu są sporządzane w oparciu o wytyczne do planów pracy przekazane przez GIORiN, na podstawie własnych danych, m.in. dotyczących realizacji zadań w latach ubiegłych oraz z uwzględnieniem analizy ryzyka. Należy również zauważyć, że znacząca część działań WIORiN nie jest określana w planach pracy w wymiarze ilościowym, ponieważ są to zadania inicjowane przez podmioty prowadzące obrót materiałem siewnym (np. ocena polowa jest przeprowadzana na wniosek prowadzących obrót). Sprawozdania są sporządzane przede wszystkim w oparciu o własne dane dotyczące realizacji planu pracy WIORiN we Wrocławiu.

Działania WIORiN, które mają na celu poprawę jakości materiału siewnego, nie ograniczają się tylko do działań kontrolnych, ale obejmują również działalność informacyjną. Pracownicy WIORiN prowadzą szkolenia, uczestniczą jako prelegenci w konferencjach, spotkaniach i angażują się w inne wydarzenia związane z rolnictwem, w których uczestniczą przedsiębiorcy, rolnicy, uczestnicy obrotu gospodarczego, naukowcy.

W trakcie ww. wydarzeń przekazywana jest wiedza na temat obowiązujących przepisów dotyczących materiału siewnego, co wpływa na wzrost świadomości ich uczestników.

W ramach ww. wydarzeń przedstawiane są też korzyści wynikające ze stosowania kwalifikowanego materiału siewnego. Kampanie informacyjne są również prowadzone za pośrednictwem strony internetowej. Ponadto niewątpliwą zachętą dla rolników do stosowania kwalifikowanego materiału siewnego jest wysoka jakość materiału siewnego będącego pod nadzorem WIORiN.

Podsumowując, działania WIORiN zmierzające do tego, aby materiał siewny spełniał wymagania określone w przepisach prawa można podzielić na działania o charakterze kontrolnym (nadzorczym) i działania o charakterze informacyjnym (opisane powyżej). Zadania kontrolne mają na celu identyfikację przypadków, kiedy materiał nie spełnia wymagań i nie może być wprowadzony do obrotu oraz przypadków, kiedy materiał wprowadzony do obrotu nie spełnia albo przestał spełniać wymagania jakościowe. Identyfikacja takich przypadków jest realizowana, m.in. poprzez:

- urzędową ocenę polową i oceną laboratoryjną oraz pobieranie prób urzędowych do oceny tożsamości i czystości odmianowej,
- nadzór nad podmiotami wykonującymi ocenę urzędową i ocenę w ramach akredytacji,
- system wydawania urzędowych etykiet i nadzór nad podmiotami upoważnionymi do wydawania urzędowych etykiet,

- ocenę okresową materiału siewnego wprowadzonego do obrotu,
- kontrolę obrotu materiałem siewnym i kontrolne pobieranie prób z obrotu,
- monitorowanie obrotu materiałem siewnym prowadzonego poprzez narzędzia służące sprzedaży na odległość.

Wykrycie nieprawidłowości w powyższym zakresie skutkuje podjęciem działań, których celem jest niedopuszczenie albo wykluczenie z obrotu materiału siewnego, co w sposób oczywisty pozytywnie wpływa na jakość materiału siewnego wprowadzanego do obrotu lub będącego w obrocie.

(akta kontroli: tom I, str. 167-168)

14. W okresie objętym kontrolą, do WIORiN we Wrocławiu nie wpłynęły skargi dotyczące sprawowanego nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

(akta kontroli: tom I, str. 165)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W przypadku należności z tytułu analiz laboratoryjnych nasion (rachunek z 22 sierpnia 2019 r. nr 297/08/2019/PON/IN na kwotę 61,00 zł oraz rachunek z 27 sierpnia 2019 r. nr 315/08/2019/PON/IN na kwotę 122,00 zł) ogółem w kwocie 183,00 zł, które nie zostały opłacone w terminie⁵⁷ (w przypisie terminy płatności), podejmowano opieszale działania zmierzające do ich wyegzekwowania.

Wojewódzki Inspektor nie skierował niezwłocznie do dłużnika upomnienia, co było niezgodne z art. 6 § 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁵⁸ w związku z § 7 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie postępowania wierzycieli należności pieniężnych⁵⁹. Pisemne wezwanie do wykonania obowiązków dotyczących zapłaty ww. należności, z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę postępowania zostało skierowane dopiero 30 października 2019 r., tj. odpowiednio 50 i 44 dni po upływie terminów płatności⁶⁰. Po czym 20 lutego 2020 r. skierowano ponownie wezwanie do wykonania tych obowiązków, a tytuł wykonawczy przesłano do organu egzekucyjnego 11 maja 2020 r.⁶¹ (tj. po 191 dniach od daty wezwania do zapłaty).

Wojewódzki Inspektor wyjaśniła, że opóźnienia w podejmowaniu czynności mających na celu odzyskanie przedmiotowej należności wynikały m.in.: z braków kadrowych, długotrwałej absencji chorobowej ówczesnej głównej księgowej, zwłoki w otrzymaniu zwrotnych potwierdzeń odbioru wysłanych rachunków (korespondencja była powtórnie awizowana) i wezwań do zapłat.

(akta kontroli: tom I, str. 56-164)

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

⁵⁷ Tj. od 10 i 16 września 2019 r.

⁵⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 2505, ze zm.; dalej: ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

⁵⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 1483. Rozporządzenie obowiązywało do 29 lipca 2020 r.

⁶⁰ Wezwanie do zapłaty odpowiadało wymogom art. 15 § 1a i 1b ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

⁶¹ Należności zostały wyegzekwowane w kwietniu 2021 r.

Wnioski

Zapewnienie rzetelnej realizacji obowiązków związanych z egzekwowaniem należności pieniężnych przysługujących Dolnośląskiemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, 14 grudnia 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
Dyrektor

Kontrolerzy:
Małgorzata Jakubiec-Dzieleńdziak
Doradca ekonomiczny

z up. Krzysztof Calka
Wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis

Ryszard Puchała
Główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Marta Okrasa
Starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis